Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV. | Celovec, petek, 25. september 1959 | Štev. 39 (906)

Avstrija je pokrenila manjšinsko vprašanje pred mednarodni forum

Zadnji ponedeljek je avstrijski zunanji minister dr. Kreisky v svojem govoru pred generalno skupščino OZN nenadoma sprožil vprašanje Južne Tirolske. Čeprav so bila iznašanja Kreiskega bolj informativnega značaja in OZN še ni bila klicana na pomoč, ta korak le pomeni izredno močno reakcijo avstrijske vlade, zlasti še zaradi tega, ker je bil za svetovno javnost nepričakovan, v resnici pa, kakor je razvidno iz sestava delegacije in iz materiala, ki ga je avstrijska delegacija razdeljevala v New Yorku, načrtno in temeljito pripravljen. To dejstvo potrjuje še prav posebno tudi navzočnost južnotirolskega politika, podpredsednika SVP dr. Volgerja v New Yorku.

Reakcija na ta korak avstrijske vlade na generalni skupščini OZN je različna. Medtem ko del svetovnega tiska korak več ali manj pozitivno komentira, je tudi mnogo glasov, ki na korak gledajo skeptično in očitajo Avstriji, da je stem svojim korakom zapadnim silam v OZN le škodovala, ker je ob navzočnosti predsednika SZ Hruščeva v tej svetovni organizaciji pokazala, da tudi na Zapadu ni vse v redu in obmejna sporna vprašanja niso le stvar Vzhoda. Ta očitek zlasti izkorišča Italija, ki je posebej razumljivo silo razburjena in brez razlike strank obsoja avstrijski korak. Zato se splošno z velikim zanimanjem pričakuje italijanski protiukrep. „Odgovor italijanske vlade, ki se zaveda pravice na svoji strani bo primeren pomenu stvari" je izjavil italijanski zunanji minister Pella pred novinarji neposredno pred svojim odhodom z letalom v New York.

Zunanji minister dr. Kreisky se je sicer omejil le na nekatere nedostatke izvajanj pariškega sporazuma s strani Italije in izrecno zahteval v smislu tega sporazuma za južnotirolsko manjšino le avtonomijo, vendar komentirajo italijanski listi to zahtevo zelo ostro, kot na primer „Messoggero", ki med drugim pravi: „Dati tako avtonomijo bi dejansko pomenilo, da mora Italija v pokrajini Zgornjega Etscha spraviti kovček in provinco zapustiti. Od Kreiskega terjena pokrajinska avtonomija ne predvideva prisotnosti karabinerjev v Bozenu, marveč v avstrijske uniforme oblečene požarne brambovce Južnotirolske ljudske stranke, ki bi imeli vsa pooblastila".

In res je Pella zelo ostro odgovoril Kreiskemu: odločno je odrekel OZN pravico obravnavanja tega vprašanja, zavrnil je vse pritožbe Avstrije in zagrozil prekinitev trenutnih razgovorov med Italijo in Avstrijo glede Južne Tirolske. Po tem odgovoru avstrijski ukrep pred OZN brez dvoma ne koristi zboljšanju sosednih odnosov med Avstrijo in Italijo ki je še te dni na zasedanju Evropskega sveta v Strassburgu že pristala na to, da eventuelni spor zaradi manjšine rešuje mednarodno sodišče v Haagu. Z nepričakovanim apelom na najvišji mednarodni forum je zaradi tega še bolj razdražena in že napoveduje, da to nikakor ne bo koristilo pri trenutnih razgovorih med obema državama zaradi rešitve vprašanj južnotirolske manjšine. Tako bo razvoj pokazal, ali bo ta korak pred OZN tudi dejansko v korist prizadete manjšine ali pa bo le nadaljnja ovira za resnično demokratično rešitev vprašanja, ki se da pravično in učinkovito rešiti le z preobrazbo nacionalistično nastrojene družbe v večini in manjšini, da v medsebojnem spoštovanju na nobenem področju ne dela razlik zaradi jezika ali narodnosti, nikakor pa ne le z formalno-demokratično, čeprav mednarodno zaščito, kakor to kažeta prav primera na Južnem Tirolskem in pri nas na Koroškem.

Tako vsaj mi gledamo manjšinsko vprašanje. Kljub temu pa so koroški Slovenci silno zainteresirani nad novim razvojem. Saj je prav naša država pokrenila manjšinsko vprašanje na mednarodni forum in mu s tem priznala mednarodni značaj ter zato ne bo mogla ugovarjati, če bodo ob nadaljnjem zavlačevanju in nedemokratičnemu reševanju naših mednarodno zajamčenih zahtev potrebni podobni koraki. Mi jih ne želimo in naša država ima sedaj najlepšo priložnost, da svetu dokaže, kako sama zagotavlja svojim manjšinam enakopraven obstoj in razvoj. Trenutna situacija in dosedanje reševanje manjšinskega vprašanja pa naši državi ravno ne daje pravico do preveč samozavestnega ukrepanja.

Ordinariat se je javno vključil v germanizacijo

Celovški ordinariat, ki se je tudi v zgodovini že vedno dosledno priključil vsem poskusom germanizacije koroških Slovencev, je sedaj pustil pasti zadnjo krinko in se javno vključil v germanizacijsko delo. Medtem, ko je škof Hefter kljub svoji velikonemški nastrojenosti vsaj formalno še na vzunaj zagovarjal načela takoimenovanega naturnega prava in načelo „nadnarodne cerkve," danes ordinariat pod vodstvom generalnega vikarja Kadrasa ne čuva niti več tega videza, marveč kar javno kaže svoje pravo nastrojenje. To mu je treba še pripoznati, ker bodo na ta način tudi tisti koroški Slovenci končno spregledali, ki so se še vedno dali varati od lepih besedi koroškega cerkvenega vodstva.

Zadnje dni je škofjiski ordinariat izdal dekret o jeziku v veronavku na jezikovno mešanem ozemlju z naslednjo vsebino:

1. Na šolah s slovenskim učnim jezikom (ali velja to tudi za gimnazijo?) je treba poučevati veronavk v slovenskem jeziku, vendar se morajo priučiti učenci najvažnejše religiozne pojme in najvažnejše molitve tudi v nemškem jeziku. Ta ukrep ima svojo utemeljitev v tem, da pridejo verniki, ki se preselijo v drugojezične kraje, sicer v nevarnost, da ne bodo več religiozno praktcirali.

2. Na dvojezičnih šolah „je treba poučevati veronavk za otroke, ki so se prijavili k dvojezičnemu pouku, v nemškem in slovenskem jeziku" (zvezni zakon z dne 16. marca 1959 § 16 (2).

3. Otroke, ki so jih zakoniti predstavniki prijavili samo k nemškemu jeziku, je treba poučevati v veronavku v nemškem jeziku. Če bi otroci obvladali nemščino le nepopolno, je treba v smislu odloka koroškega deželnega šolskega sveta z dne 27. 10. 1958 „posredovalno uporabiti otroku svojstveno govorico".

Tako dekret, ki navaja nekaj papeških okrožnic, na katere se baje smiselno naslanja.

Za nas je važno le eno: **Dekret brez sramu izzivalno predpisuje slovenskim otrokom nekaj, kar za nemške otroke ne velja in koroškim Slovencem pridiga načela, ki za nemške vernike očitno ne veljajo. Iz skrbi za slovenske „vernike" jim hoče priučiti nemške molitve, medtem ko desetletja za nemške vernike, naseljene v naših krajih, te skrbi ni poznal. Nasprotno je celo klical na odgovornost slovenske duhovnike, če so morda enega samega nemškega otroka naučili tudi slovensko molitvico, da bi lažje sledil slovenskemu bogoslužju v cerkvi. Ni poznal take skrbi, ko je pošiljal in še pošilja nemške duhovnike v naše kraje brez znanja ene same besede slovenskega jezika!**

Ta dekret je tako v porog koroškim Slovencem, da je popolnoma upravičena od več strani slišana reakcija naših ljudi, da bodo svoje otroke enostavno odjavili od veronavka, za kar je dana možnost po zakonu. **Opozarjamo pa vse starše, da je zato dana možnost, da otroka odjavijo vsaj od veronavka v nemškem jeziku! Cerkev, ki toliko zagovarja „pravico staršev", jo tukaj tepta z nogami mimo naravnega in cerkvenega prava, samo da pomaga čimprej spraviti slovenski jezik iz šol in nato tudi s cerkve.**

Binkoštni čudež za koroško cerkev ne velja: v korist germanizacije se odpoveduje brez sramu vsem svojim načelom in se brez odpora podreja državnim zakonom, čeprav so protiustavni, kakor zlasti določilo o jeziku veronavka.

Za nas to ni nič novega, hudo prizadeti pa so tisti, ki so do sedaj še vedno verovali v „pravičnost" koroškega cerkvenega vodstva. Tokrat so dobili klofuto naravnost v obraz in upamo, da se ne bodo kljub temu ravnali po navodilu: če te kdo udari na desno lice, mu nastavi še levo, da te udari tudi še po njem. **Kristus pa je svetohlinske farizeje pognal z bičem iz templa. Kdaj bodo tudi koroške slovenske duhovniške dignitete spoznali, da se ordinariat roga koroškim Slovencem in se vključili v že davno sproženo in deloma tudi pokrenjeno akcijo slovenskih zavednih duhovnikov proti krivicam krškega ordinariata! V Trstu je bil pred kratkim prisiljen celo Vatikan, da poravna spor med katoliškimi Italijani in katoliškimi Slovenci in Hrvati zaradi imena neke nove cerkve. Tu pa ne gre le za ime neke stavbe, tu gre za jezik in obstoj živega ljudstva!**

Hruščev: Za razorožitev in proti tekmovanju v oborožitvi

V zadnjem tednu sta dva dogodka vzbudila ogromno pozornost in zanimanje v vsej svetovni javnosti, namreč izstrelitev sovjetske rakete na Luno ter obisk predsednika sovjetske vlade Hruščeva v Ameriki. Sestanek predsednikov dveh največjih svetovnih držav naj bi omogočil, tako so naglašali, da se ob ameriško-sovjetskih razgovorih bolje spoznata, ker če bo to uspelo, bodo vse države, velike in male na vseh celinah, imele koristi in stvar miru bo okrepljena.

Na večerji v Beli hiši, kjer sta si predsednika izmenjala zdravici, je Eisenhower med drugim izjavil: **Zaradi naše moči in važnosti v svetu je življenjske koristi, da se ZDA in SZ bolje razumejo.** Naš skupni smoter mora biti pokazati med seboj največjo odkritost, zato da bomo lahko bolje vodili svet po poti, ki naj mu nudi boljše možnosti miru in blaginje". Hruščev je v svojem odgovoru dejal med drugim: „Prepričan sem, da lahko živimo v miru in napredujemo za mir. Truditi bi se morali in skupno iskati izboljšanje naših odnosov. Mi ne potrebujemo nič od ZDA in vi ne potrebujete nič od tega, kar imamo mi. Res je, da ste bogatejši od nas, toda jutri bomo ravno tako bogati kot vi, pojutrišnjem pa še več. **Prišli smo z namenom, da se sporazumemo za izboljšanje naših odnosov, ker naši dve državi sta preveč močni, da bi bili sprti. Če se mi prepiramo, ne bosta utrpeli velikanske škode samo naši dve državi, pač pa tudi druge države sveta, ki bodo potegnjene v splošno uničenje.**

Največjo pozornost pa je Hruščev vzbudil ko je v Generalni skupščini OZN obrazložil sovjetski predlog o razorožitvi. Predlagal je splošno in popolno razorožitev, ki se naj postopoma uvede v štirih letih. V teh štirih letih bi morale države izvesti popolno razorožitev ter ukiniti vsa sredstva, ki služijo za vojno. Na podlagi tega načrta bi morali ukiniti kopenske, letalske in pomorske sile, glavne štabe in vojaške ustanove. Tuja oporišča bi se morala ukiniti, vse atomske bombe bi morali uničiti in jedrska energija bi se morala uporabljati v miroljubne namene. Na razpolago držav bi morala ostati samo milica ali policija z omejenim številom mož, ki bi bili oboroženi z lahkim orožjem in ki bi jih uporabili samo za vzdrževanje notranjega reda. Sovjetski načrt predvideva ustanovitev mednarodnega organizma za nadzorstvo nad razorožitvijo, v katerem bi bili predstavniki vseh držav.

Ob koncu je Hruščev dejal: **Iskreno pravimo vsem državam, razorožimo se popolnoma. Tekmujmo pri zidanju več hiš, šol, bolnišnic. Poglejmo, kdo bo pridelal več žita in mleka, izdelal več oblek in drugih potrošnih dobrin. Ne tekmujmo med seboj, kdo ima več vodikovih bomb ali izstrelkov. Če se dve ali več držav ne sporazumeta med seboj, tedaj morajo posredovati Združeni narodi. Njih naloga je ugladiti ostrine, ki vodijo do spopada.**

Predsednik sovjetske vlade je nato predlagal, naj Združeni narodi sestavijo posebno deklaracijo o splošni in popolni razorožitvi ter jo okrepe s konkretnimi predlogi.

Govor predsednika sovjetske vlade v Generalni skupščini so navzoči pozdravili z dolgotrajnim ploskanjem. Dvorana, v kateri je govoril, je bila nabito polna, vmes so bili tudi številni domači in tuji novinarji. Za govor se je predsednik Generalne skupščine Belaunde iskreno zahvalil, nato pa je predsednik sovjetske vlade Hruščev zapustil poslopje ZN v spremstvu generalnega sekretarja. Na večer pa je Daag Hammerskjöld priredil Hruščevu slavnostno večerjo, katere so se udeležili tudi številni zunanji ministri, ki so v New Yorku kot šefi delegacij svojih držav na sedanjem zasedanju Generalne skupščine.

Diskriminacije na šolskem področju tudi na Gradiščanskem

Občinski svet občine Štinjak na Gradiščanskem je ob pričetku šolskega leta prepovedal pouk hrvatskega jezika v ljudski šoli, ne da bi se prej o tem posvetoval s starši.

Na ta samovoljni ukrep je Združenje hrvatskih staršev v Štinjaku vložilo pri deželni vladi v Železnem odločen protest in zahtevalo, naj vlada takoj ukine sklep občinskega sveta in da zagotovi otrokom pouk v hrvatskem jeziku, kakor so ga imeli doslej.

Ta primer kaže, da so tudi na Gradiščanskem na delu krogi, ki s podobnimi diskriminacijskimi ukrepi kakor pri nas poskušajo spraviti hrvatsko mladino ob možnost pouka v materinem jeziku, s ciljem, da bi jo čim lažje germanizirali. Gradiščanski Hrvati so se temu prvemu poizkusu odločno uprli in želimo, da bi imeli uspeh.

Zvezni predsednik na državni obisk v Moskvo

Na povabilo predsednika Vrhovnega sovjeta Vorošilova, bo 5. oktobra t. l. zvezni predsednik dr. Schärf odpotoval na desetdnevni državni obisk v Sovjetsko zvezo. Na obisku ga bosta spremljala zunanji minister dr. Kreisky in državni tajnik v zunanjem ministrstvu dr. Gschnitzer.

Velenje — najmlajše slovensko mesto

Minulo nedeljo je bila v Velenju velika in v pravem pomenu besede vseljudska slavnost. Svečano so otvorili pravkar dograjeno središče novega in s tem najmlajšega mesta Slovenije.

Velenje, še pred 20 leti malopoznan kraj in rudnik ob Paki v Šaleški dolini na križišču cest iz Celja, Dravograda in Šoštanja, je v nedeljo postalo mesto in obeta, da bo tekom let štelo 35.000 prebivalcev. Kjer je bil pred par leti še gozd in močvirje, se danes dvigajo prve skupine mogočnih stanovanjskih blokov in deset- do štirinajstnadstropnih nebotičnikov z lepimi zelenicami in parki, ki so proti hribu obrobljeni z celimi ulicami eno- do štiristanovanjskih hiš. Človek, ki se vozi iz Dravograda ali Prevalj proti Celju, upravičeno sprašuje, kaj se je tu zgodilo, da se nekdanja skrita vasica takorekoč čez noč spreminja v najmodernejše mesto.

Šaleška dolina ima v Sloveniji največje zaklade lignita ali rjavega premoga. Strokovnjaki cenijo njeno zalogo na 600 do 700 milijonov ton. Do druge svetovne vojne so tu letno nakopali okoli 150.000 ton lignita. Letos ga bodo po modernizaciji rudnika nakopali že 1,900.000 ton, v kratkem pa bo letna proizvodnja narasla na 3 milijone ton.

Če je bilo včasih v Velenju zaposlenih nekaj sto rudarjev, jih rudnik že sedaj zaposluje 2.500. Vsi ti potrebujejo stanovanja, pripraviti pa jih je treba tudi še za nadaljne rudarje in delavce, ki bodo z razširitvijo obratovanja prihajali v Velenje. S stanovanji pa so potrebni tudi drugi objekti: trgovine, restavracije, šole, otroški vrtci, športna igrišča, kulturni domovi, bolnice, parki itd. Vse to so pričeli v zadnjih letih pripravljati in uresničevati. Doslej so zgradili že 768 novih stanovanj, manjka pa jih še vedno 1043, da bo vsaj zadoščeno trenutnim potrebam po delovni sili in po stanovanjih.

Najmlajše mesto Slovenije kot prvo ogrevajo s toplo vodo tamkajšnje termoelektrarne, ki je bila pred kratkim zgrajena. Rudnik, ki je močno povečan, bo v kratkem dobil še sušilnico za premog, ki bo stala 3 milijarde dinarjev. Povečanje rudnika je doslej stalo 6,3 milijarde dinarjev, gradnja mesta oz. stanovanj pa doslej že 3,6 milijard. Pri gradnji mesta so poleg tega uslužbenci rudnika in prosilci za stanovanja opravili 700.000 prostovoljnih delovnih ur pri regulaciji Pake ter pri ureditvi parka, športnih igrišč, zelenic in malega jezera ob mestu. Te delovne ure predstavljajo vrednost 250 milijonov dinarjev.

Kdor vozi ob Paki proti Celju vidi v Velenju sedaj najlepši primer sadov družbenega upravljanja podjetij, vidi — še bolj izrazita, kot na Jesenicah, na Ravnah, v Kranju ali kjerkoli v Sloveniji — dokument uspehov socializma, kakšnih je še malo v svetu.

SPÖ pripravlja zvezni zbor stranke . . .

Letošnji zvezni zbor stranke je vodstvo SPÖ določilo za čas od 10. do 13. novembra na Dunaju. Predloženi provizorični dnevni red obsega poleg običajnih poročil še referata Socialistična politika — delo za avstrijsko ljudstvo in Razvoj demokratičnega socializma v izvenevropskih deželah ter volitve strankinih organov. Prvi dan bo slavnostna otvoritev zveznega zbora s istočasno proslavo 70 letnice prvega zbora v Hainfeldu.

. . . ÖVP pa svoj izredni zbor

Te dni je vodstvo ÖVP razglasilo svoj sklep, da bo na posebnem zasedanju predlagalo sklicanje izrednega zveznega zbora stranke. Politični krogi menijo, da je dala povod za sklicanje izrednega zbora ÖVP kočljiva situacija, v katero je stranka zašla pri zadnjih državnozborskih volitvah, ki je sprožila v stranki naraščajoča trenja in gledišča glede njene nadaljnje politike. Da so ta trenja privedla do sklicanja izrednega zveznega zbora, ne sledi le iz ÖVP-tiska zadnjih dni temveč tudi iz Raabove izjave, da je „treba odgovornost odložiti tudi na mlajša ramena".

Začel se je četrti kongres Zveze avstrijskih sindikatov

Po svečani otvoritvi v ponedeljek je v domu glasbe na Dunaju pričel s svojim zasedanjem četrti kongres Zveze avstrijskih sindikatov. Velika dvorana, ki je bila slavnostno okrašena in do zadnjega mesta zasedena, je na pročelju nosila napis „Napredek v miru in svobodi". Pri svečani otvoritvi kongresa so bili navzoči zvezni predsednik dr. Schärf, zvezni kancler inž. Raab in vicekancler dr. Pittermann ter pozdravili kongres. Po slavnostni otvoritvi se je delegacija kongresa podala na grob umrlega predsednika Zveze, Johanna Böhma, in tam položila venec kongresa.

Ko je otvarjal kongres, je zvezni predsednik dr. Schärf povdaril, da je veličina leta 1945 obnovljenega sindikalnega gibanja v Avstriji bila v združitvi delavcev in nameščencev neglede na njihovo politično pripadnost. Prav to je omogočilo, da je bilo sposobno velikih dejanj za gospodarski procvit in politično stabilnost v državi. Velike zasluge pri obnovi države niso vezane na posamezne osebnosti, temveč so to zasluge stotisočih članov in funkcionarjev sindikalne organizacije. Edina izjema je umrli predsednik Johann Böhm, katerega ime bo ostalo neločljivo povezano z nastankom in delom avstrijskega sindikalnega gibanja po drugi svetovni vojni.

Zvezni kancler ing. Raab je postavil v ospredje svojega govora pozitivno vlogo Zveze sindikatov, ki jo je odigrala v gospodarstvu in v gospodarski politiki države. V sodelovanju s predstavniki gospodarstva je odločilno pripomogla k stabilnosti šilinga, k svobodi posameznika in k zopetnemu uveljavljanju demokracije. Vicekancler dr. Pittermann je omenil da je sindikalna organizacija držala vedno socialno disciplino in pokazala razumevanje za ukrepe v gospodarski politiki. Nenavsezadnje pa je bila iniciator za uravnovešeno gibanje cen in mezd v državi. S tem je doprinesla Avstriji neprecenljive zasluge.

Kongres je v torek nadaljeval s svojim delom. Najprve je poslušal poročilo namestnika generalnega sekretarja Benya. O poteku kongresa in njegovih zaključih bomo poročali v prihodnji številki.

Nasprotovanja proti de Gaullovi deklaraciji o Alžiriji

Že dolgo časa napovedano deklaracijo o Alžiriji je De Gaulle podal v sredo minulega tedna, najprej pred vlado, zvečer pa preko radia in televizije prebivalstvu Francije in Alžirije. V svoji deklaraciji je razglasil „pravico Alžircev do samodoločbe", istočasno pa zavrnil vsako misel o pogajanjih z začasno vlado Alžirije. Pravico do samoodločbe bi po deklaraciji Alžirci dobili v štirih letih po obnovitvi miru v Alžiriji. V obliki referenduma bi se potem lahko izjavili ali za odcepitev od Francije, ali pa za popolno integracijo z njo. Kot tretji izhod bi imeli na izbiro še svojo avtonomijo v tesnejših zvezah s Francijo.

V svojem govoru, ko je sicer prvič omenil možnost odcepitve, je skoraj v isti sapi zagrozil, da bi tako željo Alžircev s silo preprečil in bi v najboljšem primeru Alžirijo razdelil s tem, da bi dodelil Francozom in kolaboracionistom ves bogatejši del dežele, Alžirce pa bi pognal v gozdove in puščavo, naj tam umrejo. De Gaulle je ob tej priložnosti hudo napadel začasno alžirsko vlado in jo imenoval „skupino rovarjev", s katero se sploh ne misli pogajati. Od osvobodilne vojske je zahteval, naj brezpogojno položi svoje orožje, kar z drugimi besedami pomeni, naj kapitulira pred nasiljem.

De Gaullova deklaracija je naletela na deljen odmev. Dočim jo desničarji v Franciji odklanjajo in napadajo ter zahtevajo popolno združitev Alžirije s Francijo, nekatere zapadne vlade menijo, da je uporabljiva podlaga, ko bo generalna skupščina OZN razpravljala o alžirskem vprašanju. Nejasen je doslej tudi odmev arabskih držav, ki so se takoj po razglasitvi deklaracije sestale ob navzočnosti ministra za informacije v začasni alžirski vladi, Mohameda Jazida, k posvetovanju in zraven pritegnile še predstavnike afriških in azijskih držav v OZN.

Začasna alžirska vlada, ki je o deklaraciji razpravljala v torek v Tunisu, je sklenila da razpust osvobodilne vojske pod nobenim pogojem ne pride v poštev, prav tako ne pride v poštev razpust njenega aparata. Tudi o kakšni brezpogojni položitvi orožja ne more biti govora.

Nevarna nedoslednost

Zadnja leta se vedno spet dogodi, da pride v naši državi do podvigov in provokacij nacističnih elementov in nepridipravov. Številna takoimenovana srečanja bivših vojakov raznih edinic vedno spet prepleta duh nacistične dobe in spomin na „junaške pohode" na vzhod, jugovzhod, sever in zapad. Odkrite pa so bile tudi že številne nacistične podtalne organizacije, ki so bodrile bivše „bojevnike" iz vrst SA in SS k zopetnemu vstajenju. Varnostne oblasti so sicer v takih primerih posegle navmes, toda brez odgovarjajoče doslednosti in zaradi tega tudi brez pravega učinka. Nacistično rovarjenje se je nadaljevalo in se nadaljuje.

Kakšnih drznosti si krogi bivših nacističnih „bojevnikov" v naši državi lahko dovoljujejo, kaže tudi primer procesa pred dunajskim porotnim sodiščem, ki je v petek minulega tedna sklenilo, da se zaseže knjiga „Waffen-SS in Einsatz". Ta knjiga je izšla leta 1953 in jo je napisal bivši SS-general Paul Hausser. Knjiga, o kateri je državni tožilec ugotovil, da poveličuje nacistične ideje, da imenuje Himmlerja idealista in da poje slavospeve grozodejstvom SS v vojni, je krožila 6 let v javnosti, preden se je našla oblast, ki jo je zasegla. Sicer je sodišče imenovano knjigo že lani razglasilo kot zapadlo, vendar je vrhovno sodišče na pritožbo to razsodbo razveljavilo.

Pri tej knjigi ni bistveno to, zakaj je bila zasežena šele po šestih letih, temveč je bistveno to, da je imela izdaja knjige pred šestimi leti svoj določen namen in da ga je — kar je očitno — med tem časom tudi opravila. Nekdanjim „bojevnikom" je vlivala poguma, da stopijo spet na plan k srečanjem in zborovanjem in da vedno znova dajo duška zahtevi po poravnavi „škode in krivic", ki so jih po 1945 „utrpeli" zaradi razsodb in zakonov, ki so bile proti njim sklenjene v naši državi in povsod v demokratičnem svetu. Sedaj, ko je knjiga ta svoj namen opravila, je bila šele po dvakratnem procesu zasežena. Sedaj, ko je volk sit, naj bi bila tudi ovca spet cela. Nacistični apetiti so zaenkrat utešeni, zakonu pa je tudi zadoščeno, čeprav šele po 6 letih. — Kam greš, Avstrija? — Po taki poti se demokracija ne utrjuje, temveč se ji — kakor uči zgodovina — izpodkopavajo tla.

Maribor. — V Maribor je prišla šestčlanska novinarska delegacija DR Nemčije kot gost časopisnega kolektiva „Večer". V spremstvu direktorja „Večera" Milana Filipčiča je obiskala Tovarno avtomobilov v Mariboru, kjer se je seznanila z delitvijo dohodkov gospodarskih organizacij in vzgojo kadrov v industriji. Delegacija je obiskala tudi druge kraje in vrača obisk jugoslovanski novinarski delegaciji, ki je bila pred kratkim v DR Nemčiji.

PO ŠIRNEM SVETU

Moskva. — „Izvestja" objavlja članek sovjetskega biologa profesorja Alpatova, ki pravi, da so pogoji za življenje na Mesecu zelo preprostih življenjskih organizmov. To svojo trditev podpira z odkritji sovjetskih znanstvenikov v zvezi z delom vulkanov na Mesecu.

Damask. — Ob jugoslovanskem dnevu na velesejmu v Damasku je jugoslovanski generalni konzul Murtebegovič priredil sprejem na katerem je bilo navzočih 500 povabljencev. Na sprejemu je bil navzoč tudi generalni sekretar zunanje trgovinske zbornice Jugoslavije Ivo Barbarić.

Novi Delhi. — V poučenih krogih izjavljajo, da so indijske čete dobile ukaz, naj bodo oddaljene 3 km od obmejne postojanke Longju, ki je še v rokah kitajskih čet. To pa v pričakovanju, da začneta indijska in pekinška vlada diplomatske korake za rešitev obmejnega spora.

Glasgow. — V rudniku premoga, oddaljenem okrog 13 km od Glasgowa se je zgodila nesreča. Zasutih je bilo 40 rudarjev. Čeprav so na kraj nesreče takoj poslali reševalne in gasilske avtomobile ter so reševalci pokazali veliko požrtvovalnost, se jim ni posrečilo prebiti se do rudarjev, do katerih jim je pot zapiral ogenj.

Sofija. — V Sofiji so začeli posvetovanje ministri za zdravstvo vzhodnoevropskih držav. Udeleženi so ministri iz Sovjetske zveze, Demokratične republike Nemčije, Poljske, Madžarske, Romunije, Češkoslovaške, Severne Koreje in Mongolije. Med drugim razpravljajo o vprašanjih zdravstvene zaščite na vasi z namenom, da bi vskladili zdravstveno dejavnsot v vasi.

London. — Britanska vlada je obvestila Francijo o zaskrbljenosti Nigerije zaradi priprav za jedrske poizkuse v Sahari. V posebnem poročilu Foreign Officea je rečeno, da po britanskih izvedencih ni nevarnosti za nigerijsko prebivalstvo.

Kairo. — Minister za kulturo v začasni alžirski vladi je izjavil, da bodo alžirski borci nadaljevali boj vse dotlej, dokler ne dosežejo popolne neodvisnosti. Deklaracijo predsednika De Gaulla je ocenil kot novi kolonialsitični načrt. O njem bo alžirska vlada izdala posebno poročilo.

St. Louis. — Žena bivšega avstrijskega kanclerja Kurta Schuschnigga Vera Schuschnigg je umrla v starosti 55 let v Kirkwoodu. Podlegla je raku. Zvezni kancler ing. Raab je Schuschniggu brzojavno izrazil svoje sožalje.

Bonn. — Proračun za vojsko v Zahodni Nemčiji za leto 1960 predvideva 10 milijard nemških mark izdatkov. Za leto 1959 so obrambnemu ministru stavili na razpolago 11 milijard nemških mark, pozneje pa so od te vsote odtegnili 2 milijardi za izravnavo državnega proračuna.

Washington. — Ameriški poslanik na Filipinih Charles Bohlen je bil imenovan za posebnega svetovalca državnega tajnika Herterja za sovjetske zadeve. Bohlen je bil poslanik v Moskvi od leta 1953 do 1957. Predvidevajo, da bo Bohlen lahko nastopil svoje novo mesto pred koncem oktobra.

Berlin. — Hruščev ne bo obiskal vzhodnega Berlina ob proslavah desete obletnice vzhodnonemške republike, ker bo odpotoval v Peking.

Damask. — Zahodno nemška parlamentarna delegacija, ki potuje po arabskih deželah, je v ponedeljek prispela v Damask, kjer je ostala tri dni, potem pa odpotovala v Aman. Delegacija, v kateri je sedem poslancev, je bila doslej v Združeni arabski republiki in v Libanonu. Namen njenega potovanja je, doseči zboljšanje zahodnonemških in arabskih gospodarskih odnosov.

Bagdad. — Sovjetski trgovinski predstavnik v Bagdadu je sporočil iraškemu ministru za trgovino, da bo Sovjetska zveza uvedla stalno ladijsko zvezo med črnomorskimi in iraškimi lukami.

„Weh dem, der lügt!“

Dieses zeitlose Losungswort des grössten österreichischen Dichters Franz Grillparzer scheint uns die einzig richtige Feststellung abzugeben, nachdem wir einen Aufsatz des Tagblattes der Südtiroler „Dolomiten“ vom 9. september d. J. (Nr. 205) mit dem Titel „Zwischen Fersental und Vellacher Bach“ durchgelesen und aus der Hand gelegt haben.

In der biederen Schilderungsweise einer Wanderung durch abgelegene, vom Fremdenverkehr noch wenig berührte Alpentäler, zieht scheinbar so nebenbei der Wanderer der „Dolomiten“ Vergleiche, die er kaum dem Rauschen der herbstlichen Wälder und seinem offenen Auge allein verdanken dürfte. Der Vergleich gilt nämlich den Verhältnissen unserer slowenischen

Rache für die Bewirtung des slowenischen Kanonikus Dr. Arnejc in Žrelec — Ebental

Volksgruppe in Kärnten mit jenen der deutschen Ansiedler im Trentino und Oberitalien. Bei Gott nicht der Parallele der Lage der deutschen Südtiroler mit der unseren: Wie könnte man „Ungleiches vergleichen“? Das machen nur die bösen italienischen Nationalisten des christlichen „L' Adige“ und des liberalen „Alto Adge“ in Bozen, den daher in erster Linie die Herbstmeditation der „Dolomiten“ gewidmet erscheint.

Wie die Wanderung — ganz im Gegensatz zur hohen technischen Entwicklung des Dolomitenlandes auf Schusters Rappen unternommen wurde, um „offenen Auges zu betrachten und zu vergleichen, was dem eiligen Autofahrer unsichtbar bleibt“, so scheint der „zünftige“ Wanderer auch die Zeit zu messen, bis seine Auslassungen auch im „unvergleichbaren“ Südkärnten besehen würden. Er sei getröstet mit der schönen deutschen Wahrheit, dass auch in diesem Falle Lügen kurze Beine hatten!

Denn um eine grossangelegte, hinterhältige Lüge handelt es sich bei dem „Vergleich“. Sie wird nicht kleiner und nicht weniger verabscheuungswürdig, wenn zum Anschein besonderer Unvoreingenommenheit uns Slowenen gegenüber die wenig erfreulichen Lebensverhältnisse unserer Volksgenossen unter Italien an der Nadiža eingeflochten werden. Im Gegenteil: Die Absicht, die man merkt, ist umso verwerflicher! Denn es geht den „Dolomiten“ wahrlich nicht um die Verteidigung von Volkstumsrechten dieser Menschen. Sie, wie das Schicksal unserer Volksgruppe werden skrupellos **allein zum Mittel** für die Zwecke der deutschen Propaganda in, um und für Südtirol! Aus diesem Grunde muss die historische Wahrheit, müssen die demographischen Tatsachen, müssen die wirklichen nationalen Lebensverhältnisse unseres Volkes in Kärnten bis zur Groteske verdreht werden.

Es liegt uns fern, den Herren bei den „Dolomiten“ auf diesem Wege Unterricht über Geschichte, Geographie und Volkskunde der Alpenländer erteilen zu wollen. Kennen wir Sie doch als ständige Dozenten für altösterreichische Länder- und Völkerkunde und Kenner selbst der verborgensten „Rechte und Gleichberechtigung aller Volksstämme“ der gottseligen Kaisermonarchie, seit das Schicksal Südtirols — trotz aller Verschiedenheiten — mit unserem vergleichbar wurde! Wie sollten wir da annehmen, dass solche Kenner der Nationalitätenfragen Österreichs nicht wüssten, dass „die Slowenenfrage in Kärnten“ nicht erst „1918 aufflammte“, sondern so alt ist, als es überhaupt die „nationale Frage“ gibt?

Und was sollen wir den Spezialkennern der altösterreichischen Volkszählungen, den Fachleuten vergleichender Statistik und der in Südtirol zur Wissenschaft erhobenen Probleme der „Unterwanderung“ in allen Spielarten, den Mahnern vor den Gefahren des „Todesmarsches“ dazu sagen, dass es die Zeitung einer angeblich so bedrohten Volksgruppe unternimmt, uns „laut Statistik“ wegzuradieren? Sollten nicht auch in unserem Falle die sonst so „verlässlichen“ Zahlen der deutschösterreichischen Volkszählungen „Ungleiches“ vergleichbar machen:

Todesmarsch der Kärntner Slowenen laut der österreichischen Volkszählungsstatistik

Am 31. 12. 1880	lebten in Kärnten*)	85.051 oder 26,6 % Slowenen
„ 31. 12. 1890	„	84.667 oder 25,5 % Slowenen
„ 31. 12. 1900	„	75.136 oder 22,3 % Slowenen
„ 7. 3. 1923	„	39.292 oder 10,1 % Slowenen
„ 22. 3. 1934	„	26.796 oder 6,6 % Slowenen
„ 17. 5. 1939	„	45.000 oder 9,8 % Slowenen
„ 1. 6. 1951	laut „Dolomiten“	22.534 oder „nicht 5 v. H.“!

*) jeweils auf dem heutigen Landesgebiet.

Wir überlassen es den „Dolomiten“, dem „L' Adige“ und „Alto Adige“ an Hand dieser deutschösterreichischen Statistiken die „unbedingte staatliche Korrektheit und das Fehlen jeglicher Assimilierungspolitik“ gegenüber unserer Volksgruppe in Kärnten zu vertreten.

Reste des am 10. 9. 1953 von deutschen Extremisten gesprengten Partisanengrabmales in St. Rupert (Völkermarkt)

Schule und „Elternrecht“ in Kärnten

Auch das Unverständnis der Kärntner Slowenen für das sogenannte „Elternrecht“ bei der Bestimmung des Schulunterrichtes hat es den „Dolomiten“ angetan. Gilt es doch in der deutschen Propaganda als das „natürlichste“ und „heiligste“ Recht demokratischer Grundsätze! Wir stellen nur die Frage: Seit wann und wie weit? Als in Altösterreich das Schulwesen eingeführt und der übervölkischen Kirche unterstellt war, gab es auf Grund der Elternsprache auf unserem Volkstumsgebiet in Kärnten 67 slowenische und 12 zweisprachige Volksschulen. **Nicht über Wunsch der Eltern, sondern durch einseitige Verfügungen der deutchen Verwaltung wurden diese Schulen eingedeutscht oder zwangsweise geschlossen!** Unsere Eltern bekamen als gepriesene Segnung die „utraquistische Schule“ aufgezwungen, die sich nach deutschnationalen Berichten „ausgezeichnet bewährte“. Natürlich nicht als Schule, sondern als Germanisierungsanstalt, zumal „der Anfangsunterricht unter Anknüpfung an die windische Haussprache der Kinder, der weitere Unterricht in deutscher Sprache zu erfolgen hatte“. Folgend erläuterte (natürlich bei „unbedingter staatlichen Korrektheit und Fehlen jeglicher Assimilierungspolitk“!) der Landesverweser Dr. Arthur Lemisch am 25. November 1920 im Kärntner Landtag das Ziel dieser Schule: „Mit deutscher Kultur und Kärntner Gemütlichkeit wollen wir, wenn Schule und Kirche das ihre tun, in einem Menschenalter die uns vorgestreckte Arbeit geleistet haben!“

So äussern sich deutsche Chauvinisten in Kärnten in Wirklichkeit!

Mit der erlogenen „siedlungsmässigen Zersplitterung“, mit der durch die amtliche österreichische Volkszählung am 1. Juni 1951 erfolgten statistischen Aufspaltung in acht „Volksgruppen“, nämlich

slowenisch
slowenisch — deutsch
deutsch — slowenisch
slowenisch — windisch
windisch — slowenisch
windisch
windisch — deutsch
deutsch — windisch

glaubt man bis zur 50. Jahrfeier der Volksabstimmung im Oktober 1920 so weit zu sein, dass die vorgesteckte Arbeit zumindest amtlich geleistet wäre.

Mächtigere haben dieses Ziel im noch „schnelleren Verfahren“ zu erreichen versucht, indem sie es mit Hilfe von Feuer und Schwert zur Jahresaufgabe als Geschenk dem Führer proklamierten!

In den Aussiedlungslagern Grossdeutschlands, in den KZ Dachau, Buchenwald und Auschitz, in den Gestapokerkern und Zuchthäusern des Dritten Reiches — und nicht zuletzt im erbitterten offenen Kampf mit der Waffe in der Hand gegen die verhasste Nazityrannei (das müsste im Lande Andreä Hofers besonders wiegen!), sind unsere Eltern, unsere Brüder und Schwestern, vielfach bis zum bitteren Tode, dafür eingestanden: Für das Recht, die Eltern und ihr Gebot höher zu achten als das vorgesteckte Ziel: „Macht mir dieses Land deutsch!“

Wir zählen, dass nach den Hekatomben der Opfer dieses Bekenntnisses zu wirklichen Menschentum und wahren Menschenrechten unsere Volksgruppe wirklich kaum vergleichbar ist mit Völkern und Volksgruppen, deren Mitglieder in grosser Überzahl damals halb Evropas Eltern und Kinder heiligste Rechte mit unbarmherzigen Stiefeln brutalster Gewalt traten! Nicht um eine Bilanzpost der Toten für das Recht der Lebenden geht es. Nein. Es geht um noch mehr. **Um die Bilanz der Wahrheit und Anständigkeit, der auch „Dolomiten“ verpflichtet sein müssten,** wen sie schreiben:

lek Stev.	Tvrdka	
1596/59		6/10/3

Gen 7/209-13

B e s c h l u s s :

Registersache: Kmečka gospodarska zadruga Globasnica, registrirana zadruga z omejenim jamstvom (Bäuerische Wirtschaftsgenossenschaft Globasnitz, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung)

Das Landes- als Handelsgericht Klagenfurt hat in nicht öffentlicher Sitzung beschlossen:

Der Antrag des Vorstandes der obigen Genossenschaft auf Eintragung der in der Generalversammlung vom 19. 4. 1959 beschlossenen Neufassung der Statuten und Veränderungen im Vorstand in das Genossenschaftsregister wird

a b g e w i e s e n.

Gegen diesen Beschluss ist das binnen 14 Tagen nach Zustellung beim gefertigten Gericht einzubringende Rechtsmittel des Rekurses an das Oberlandesgericht Graz zulässig.

G r ü n d e :

Der obbezeichnete Antrag ist in slowenischer Sprache abgefasst.

Gemäss § 1 der Bestimmungen des Bundesgesetzes vom 19. 3. 1959, BGBl. 102, ist die slowenische Sprache jedoch nur für die Bezirksgerichte Eisenkappel, Bleiburg und Ferlach zugelassen und sind Anträge an das gefertigte Gericht demnach in deutscher Sprache einzureichen.

Es war daher wie oben zu entscheiden.

Landes- als Handelsgericht Klagenfurt, Abt. 3, am 25. Aug. 1959 — Dr. Reinhold Puntigam — Für die Richtigkeit der Ausfertigung: Der Leiter der Geschäftsabteilung

„Wie steht es nun mit dem Gebrauch der Muttersprache in Kärnten“?

und antworten: „Es besteht völlige Freiheit“. Wir fragen: Wann und wo? Hinter den vier Hauswänden, am Feld und im Wald! Natürlich. Wer sollte das irgendwo in der Welt verbieten oder gar zu verhindern imstande sein? **Warum antworten hier die „Dolomiten“ dem „L' Adige“ und „Alto Adige“ nicht klipp und klar mit der Aufzählung aller jener Behörden, Ämter, Körperschaften und öffentlichen Stellen in Kärnten, wo sich der Kärntner Slowene laut Gesetz oder Verordnung und vorallem tatsächlich seiner slowenischen Sprache bedienen kann?**

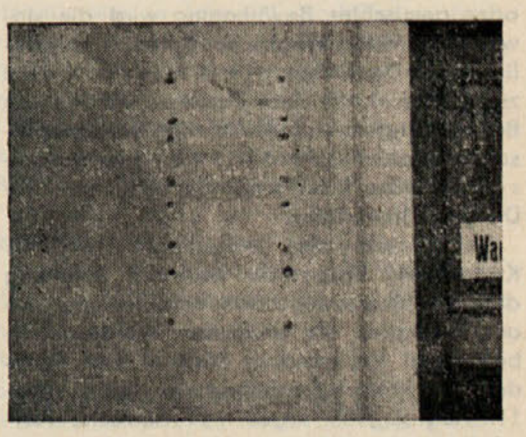

Wiederholte „Befriedungsaktion“ als Zeugnis für „grosszügiges europäisches Denken“ am Sitz slowenischer Organisationen in Klagenfurt

Viel eindeutiger als die Bestimmungen des Pariser Vertrages erklärt nähmlich § 3 des Artikels 7 des Österreichischen Staatsvertrages vom 15. Mai 1955:

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prvi nastop pevskega zbora „France Pasterk - Lenart“

Zgodnjejesensko tihožitje je vladalo minulo nedeljo, dan je bil lep in sončen, ko so številni ljudje iz Železne Kaple in okolice prisluhnili pevskemu koncertu, ki ga je v kino-dvorani posredoval pevski zbor „France Pasterk-Lenart“ sestavljen iz pevskih zborov SPD „Zarja“ v Železni Kapli in SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni. Vsi poslušalci zagotavljajo, da so preživeli dve prelepi in nepozabni urici, ko je ob petju združenega zbora dihala duša našega človeka, ko je petje osvajalo, pritegovalo in navduševalo ter znova krepilo ljubezen do čudovitega narodnega bogastva: slovenske pesmi in hkrati slovenske besede.

Zbrano občinstvo, ki je že nestrpno čakalo nastopa, je predsednik domačega prosvetnega društva Peter Kuhar pozdravil ter želel vsem mnogo plemenitega užitka.

Nato se je začel odvijati skrbno izbran program pesmi, ki jih je prepeval menjaje se možki in mešani zbor. Zbor je sestavljala skupina 45 mladih pevcev in pevk, novo je bilo, da je v tem kraju nastopil prvič mešani zbor. Nastop mešanega zbora je napravil zelo prijeten in osvežujoč vtis, predvsem tudi zaradi tega, ker so se mlade pevke predstavile v pestrih in živobarvnih narodnih nošah.

Zbor je dirigiral mladi zborovodja v Železni Kapli Vladimir Prušnik ter so prepevali koroške narodne v priredbi Pavla Kernjaka in Luke Kramolca. Zapeli pa so tudi nekaj umetnih, med drugimi Venturinijevo „Pohojena travca“, Vrabčevo „Soči“ in Adamičevo „Nocoj se mi je sanjalo“.

Poslušalci so bili nad vse pričakovanje prijetno presenečeni, kajti melodija mladih discipliniranih pevcev in pevk jih je navdušila do prekipevajočega vzhičenja in neizrekljivega notranjega srečnega občutka. Zborovodji Vladimirju Prušniku velja vso priznanje, raven zborov se je vidno dvignila, dirigent ima dober občutek za interpretacijo, glasovna tehnika je lepa, harmonična ter so glasovi skladno izenačeni. Priznanje pa velja tudi njegovemu tovarišu Hanziju Kežarju v Št. Vidu ter vsakemu posameznemu pevcu in pevki za vso dobro voljo, trud in požrtvovalnost, da so skupno dosegli tako lep uspeh. Iskreno je bilo njihovo petje, ki predstavlja tako lep del naše kulturne dejavnosti ter sega v globino tudi onim, ki so se iz kakršnega koli vzroka odtujili narodni skupnosti, kajti na koncertu so slovensko pesem tudi nekateri taki sprejemali globoko in občuteno.

Skratka, koncert moškega in mešanega zbora v Železni Kapli je bil lep uspeh ter spet pokazal sposobnost in prizadevnost nadarjenih pevcev iz našega podeželja.

Zadovoljivemu razpoloženju poslušalcev je dal duška stari zaslužni prosvetaš Vivoda, ki se je ob koncu sporeda dvignil sredi dvorane ter spregovoril zboru iskreno zahvalo in bodrilne besede za nadaljno vztrajno gojenje lepe pesmi, ki je stalna spremljevalka našega človeka v vseh lepih in hudih časih, ga vzpodbuja ter dviga k lepoti in dobroti, hkrati pa krepi ljubezen in zvestobo do preganjane slovenske govorice na Koroškem, ki ima na tej zemlji domovinsko pravico od pradavnih dni.

Ko so se poslušalci polni lepega doživetja vračali s koncerta, so si želeli le eno: da bi kmalu spet slišali kaj tako lepega, odlomek naše neminljive umetnosti. Francoski pisatelj Stendhal je dejal: „V umetnosti živi samo to, kar nam vedno znova ustvarja zadovoljstvo“. Taka pa je naša narodna in umetna pesem.

OBVESTILO

V nedeljo, 4. oktobra in v ponedeljek, 5. oktobra 1959 bodo

VESELI PLANŠARJI

igrali v gostilni **Mažej** v Selah.

Na redko priložnost, ko bomo lahko v našem kraju prisostvovali nastopu priznanega in odličnega ansambla, opozarja in vabi

Albin Lekse, gostilničar

Velike Laze pri Jezernici

Orožniki v Jezernici v občini Vajškra so razjasnili roparski napad, ki je bil storjen 20. avgusta t. l. v Velikih Lazah. Tega dne je takrat neznani storilec vlomil v stanovanje 65-letne upokojeniške vdove Marije Assinger, ko je bila že v postelji. Zlikovec ji je vrgel čez glavo rjuho, medtem pa izmaknil izpod blazine njene prihranke v znesku 13.000 šilingov, nakar je pobegnil. Vse je kazalo, da je moral biti storilec z razmerami v hiši znan, ker drugače ne bi vedel, da je imela ženska navado čuvati svoj denar pod blazino.

Dolgo časa je trajalo, preden so varnostni organi izsledili in prijeli zločinca. Šele pred nekaj dnevi so prijeli madžarskega begunca 32-letnega kmečkega delavca Franca Schleuerja. Aretirani je bil zaposlen v Velikih Lazah ter je za razmere v hiši vdove dobro vedel. Aretirani je v začetku dejanje tajil, nato pa priznal. Zločinca so izročili sodišču v Beljaku. Schleuer se je pravzaprav sam izdal, ko so ljudje na tomboli v Celovcu opazili, da je imel denarnico natlačeno s stotaki, kar je postalo sumljivo. Od ukradenega denarja so še vsekakor rešili 12.300 šilingov, kar pomeni, da denarja le ni preveč razsipal, morda tudi iz previdnosti, da bi zaradi tega ne postali pozorni na njega.

Koroški visokošolski tedni so se pričeli

Minuli torek so se v srednji dvorani doma glasbe v Celovcu pričeli letošnji visokošolski tedni, ki jih prireja univerza v Grazu in kulturni referat koroške deželne vlade. Predavanja letošnjih visokošolskih tednov obravnavajo skupno temo „Orient in okcident (Zahod)“. V njihovem okviru bo v Celovcu in v Beljaku po 12 predavanj. Delna predavanja pa bodo še v Šmohoru (2), v Spittalu (10), v Trgu (5) in v Št. Vidu ob Glini (4).

Po svečani otvoritvi po ravnatelju deželnih uradov Karlu Newolu, kateri je prisostvovalo veliko število častnih gostov, je imel v torek uvodno predavanje univ. prof. dr. Franc Sauer. Nadaljnja predavanja bodo med drugim obravnavala stari Orient kot zibelko človeške kulture, umetnost v starem Orientu, križarske vojne kot srečanje Orienta z Zahodom, arabsko filozofijo in Zahod, Avstrijo in Orient, sprednji Orient in gospodarstvo v svetu, in kulturne sile Orienta in bodočnost Zahoda.

Predavanja bodo v Celovcu v srednji dvorani doma glasbe, v Beljaku pa v slavnostni dvorani delavske zbornice, vedno zvečer ob 8. uri.

Celovec

Tiskovni urad celovškega magistrata poroča, da se 50 nemških potovalnih ekspertov mudi na študijskem potovanju na Koroškem. Obiskali so tudi Celovec, kjer jih je mestna občina povabila na večerjo v Schweizerhaus. Generalni direktor Steiner je pozdravil goste v imenu tujskoprometnega referenta mestnega svetnika Novaka ter v imenu župana Ausserwinklerja. V imenu gostov se je za dobrodošlico zahvalil njih vodja Kahn ter dejal, da je bilo v letošnji tujskoprometni sezoni na Koroškem nekoliko manj nemških gostov, kakor prejšnja leta, dočim jih je bilo letos na Tirolskem okoli 20 odstotkov več. Dejal je, da nudi Koroška lepe počitniške kraje ter so potrebni le pojačeni napori za propagando, hkrati naj bodo tudi cene v tujskoprometnih gostiščih v skladu s plačilno zmogljivostjo gostov.

V ponedeljek zjutraj se je na Velikovški cesti primerila tragična prometna nesreča, ki je zahtevala življenje 22 let stare gospodinje Erike Lupar iz Celovca. Nesrečna žena se je peljala s kolesom po Velikovški cesti. V bližini, kjer se odcepi cesta proti Welzeneggu, je iz neznanega vzroka nenadoma strmoglavila in padla na cesto. Tik za njo je privozil tovorni avto, ki ga šofer ni mogel več pravočasno ustaviti. Tovorni avto je ženo povozil ter ji dobesedno zmečkal glavo. Mlada žena, ki je bila poleg tega visoko noseča, je obležala mrtva na kraju nesreče.

Beljak

V Beljaku obiskuje 800 učencev trgovsko šolo in trgovsko akademijo. V prve razrede, ki jih je dvajset zahaja 385, v višje pa 397 učencev. Kakor znano, učni prostori v Peravski šoli že dolgo ne ustrezajo več za toliko učencev. Zaradi tega gradijo novo poslopje za trgovsko akademijo, ki ga bodo s potrebnimi razrednimi prostori dogotovili do jeseni prihodnjega leta.

Začetek gradnje elektrarne v Kazazah

Minuli ponedeljek so začeli z gradnjo velike elektrarne v Kazazah. Gradbena dela obsežnega milijonskega projekta so poverili tvrdkam Ast & Co. v Grazu, A. Porr na Dunaju, STUAG v Grazu, Kunz & Co. v Bludenzu, Mayreder-List-Keil v Celovcu ter Isoli Lerchbaumer v Spittalu.

Izvedbe velikega načrta ni podcenjevati, ker s tem delom bodo za dalje časa zagotovljena številna delovna mesta za domače delavce in pričakujemo, da bodo tudi res v prvi vrsti zaposlili strokovne in pomožne delovne moči iz spodnjega kraja dežele. Saj je znano in smo že večkrat ugotovili, da je bil kraj gospodarsko vedno najbolj zanemarjen ter mora prav iz velikovškega okraja zaradi nezadostnih trajnih delovnih možnosti, največ delavcev iskati delo in zaslužek drugod, mnogi tudi pri sezonskih delih v drugih zveznih deželah. S tem je delavec, preskrbnik družine in oče, vedno za dalje časa ločen od svojih, kar navadno nima dobrih posledic. Veliko delavcev kot družinskih očetov bo vsaj za dalje časa tesneje povezanih z ženo in otroci, kar pomeni tudi znatno izboljšanje domačega gospodinjstva ter gospodarstva in je nenazadnje tudi koristno za skupno vzgojo otrok. In kar je tudi važno, bo izraba vodne sile v tem kraju in proizvodnja električne energije znatnega narodnogospodarskega pomena za deželo in državo.

Doslej je bila že izgradnja južne in severne obrežne ceste v polnem teku, kar so gradile tvrdke Hitz & Co., Primig v Grebinju ter ASDAG. Zasilni most gradita firmi Neumann v Celovcu in Situz v Grebinju, železniške tračnice in postajo za gradbeni material pa delata tvrdki Schmied in Metzger na Dunaju.

Pretresljiva bilanca enega tedna

Minuli teden, bili so sončni in prijetni zgodnjejesenski dnevi, je smrt spet kruto gospodarila na avstrijskih cestah. Žalostne številke, ki se ponavljajo iz tedna v teden, bi morale biti vendar vsem motoriziranim potnikom in tudi pešcem resen in svarilen opomin, da nikdar ni dovolj previdnosti pri cestnem prometu. Krvava bilanca cestnega prometa navaja, da je bilo v vsej državi 1884 prometnih nesreč, pri katerih je **57** udeležencev prometa zgubilo življenje, **1636** oseb pa je bilo bolj ali manj poškodovanih, med katerimi bodo nekateri pohabljeni vse življenje v nadlogo sebi in v breme družbe. Na Koroškem samem so ugotovili 175 prometnih nezgod s 170 poškodovanimi in 7 mrtvimi osebami.

Tudi požarov je bilo pretekli teden na Koroškem kar deset, v vsej Avstriji pa 58. Doslej ugotovljeno škodo cenijo na okoli 3 milijone šilingov.

„Weh dem, der lügt!“

(Nadaljevanje s 3. strani)

„In den Verwaltungs- und Gerichtsbezirken Kärntens, des Burgenlandes und der Steiermark mit slowenischer, kroatischer oder gemischter Bevölkerung wird die slowenische oder kroatische Sprache zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen. In solchen Bezirken werden die Bezeichnungen und Aufschriten topographischer Natur sowohl in slowenischer oder kroatischer Sprache wie in Deutsch verfasst.“

Bisher sieht die „unbedingte staatliche Korrektheit“ Österreichs bei der Erfüllung dieser völkerrechtlichen Verpflichtung so aus, wie dies die bildlichen Wiedergaben bezeugen! Während in Südtirol laut Erlass des Ministerratspräsidiums in Rom vom 11. August 1959 sogar nur deutsche Aufschriften als zulässig erklärt wurden, wurden im „grosszügig europäischen Denken“ in Kärnten die letzten slowenischen Teile doppelsprachiger Aufschriften gewaltsam beseitigt...!

Während in Südtirol sämtliche Organe und Ämter der öffentlichen Verwaltung und Körperschaften nach einer neuen Durchführungsbestimmung der Zentralregierung in Rom alle Akten doppelsprachig obfassen müssen und die Südtiroler auch damit noch nicht zufrieden zu sein scheinen — ist in **Kärnten bei keiner einzigen öffentlichen Stelle die völkerrechtlich garantierte Anerkennung des Slowenischen in die Tat umgesetzt!**

Während in Südtirol jeder Grundbuchsführer zur Beherrschung der deutschen Sprache gesetzlich verpflichtet wurde, werden **in Kärnten Grundbuchsgesuche in der slowenischen Sprache überhaupt nicht als solche Behandelt**, da **die öffentlichen Bücher** selbt bei den von den „Dolomiten“ erwähnten Bezirksgerichten Eisenkappel, Bleiburg und Ferlach mit Slowenisch als „gleichberechtigter Gerichtssprache“ **ausschliesslich deutsch** sein müssen! Die gleiche „Gleichberechtigung“ schliesst auch eine einfache Unterschriftsbeglaubigung in slowenischer Sprache aus, wie dies kürzlich beim Bezirksgerichte Bleiburg geschah!

Während in Südtirol Kulturveranstaltungen, Vorträge, Tagungen und sogar politische Reden Deutscher aus Österreich und Deutschland fast täglich im ganzen Lande ungehindert stattfinden, warten Kulturgruppen aus Slowenien bis zu einem halben Jahr auf die österreichische Einreisegehmigung nach Kärnten. Der nationalistische Hass gegen die Slowenen geht in Kärnten so weit, dass selbst der katholische Kanonikus Dr. Arnejc bei einem Besuche Kärntens überfallen und geschmäht wurde!

Wie in Südtirol — auch dies dürfte „vergleichbar“ sein — haben auch in Kärnten **deutsche Extremisten ihr Heldentum an der Grabstätte gefallener Partisanen durch Sprengung deren Ehrenmales am katholischen Friedhof wenige Meter neben der Kirche in St. Rupert bei Völkermart bewiesen...**

So könnte man gleiches Unrecht und ungleiches Recht in Südtirol und Kärnten in einer langen Aufzählung fortzetzen. Es gibt nämlich ausser dem Pariser Übereinkommen zum Schutze der Deutschen Südtirols auch noch einen Friedensvertrag von St. Germain, einen Staatsvertrag vom Belvedere vom 15. Mai 1955, die Schutzbestimmungen für die Volksgruppen in Österreich als Bestandteil der österreichischen Verfassung enthalten.

Was aber sollen wir nun bei den tatsächlichen, überprüfbaren Zuständen in Kärnten von der Berechtigung Österreichs für die Achtung des Völkerrechtes, von Staatsverträgen und Gesetzen vor der Weltöffentlichkeit aufzutreten, halten.

Recht verehrte Herren in den „Dolomiten“ dürfte wohl vergleichbar sein: Es ist unantastbar und heilig. Nicht nur „Von der Etsch bis an den Belt“ — auch zwischen Fersental und Vellacher Bach.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Potujoči kino SPZ predvaja

Slovenski umetniški film:

NA SVOJI ZEMLJI

v petek, dne 25. septembra 1959 ob 20.00 uri pri Miklavžu v **Bilčovsu.**

v torek, dne 29. septembra 1959 ob 20.00 uri pri Plajerju v **Kotmari vasi**

v petek, dne 2. oktobra 1959 ob 20.00 uri pri Ravšu v **Rjavcu pri Hodišah**

KOLEDAR

Petek, 25. september: Kleola
Sobota, 26. september: Ciprijan
Nedelja, 27. september: K. I. D.
Ponedeljek, 28. september: Venčeslav
Torek, 29. september: Mihael
Sreda, 30. september: Hieronim
Četrtek, 1. oktober: Remigij

Nad krokodile

Reke in močvirja na otoku Kalimantanu so bivališče krokodilov vseh velikosti. Razen da dajejo njihove kože material za izdelovanje različnih okrasnih predmetov, čevljev, torb in drugega, jih domačini love tudi takrat, kadar se preveč razmnože in predstavljajo pravo nevarnost za ljudi in živino v bližini rek.

Izkušeni lovci krokodilov pripovedujejo, da je najboljša pot do krokodilje kože en sam natančen udarec za krokodilovo uho. Ljudstvo, ki živi v predelih, naseljenih s temi ogromnimi plazilci, zelo redko, ali skoro nikoli ne uporabljajo dimnega orožja. V nekaterih krajih dosežejo krokodili tudi dolžino do osem metrov, zato v ljudeh obstoja nekakšen praznoveren strah, ki meji na oboževanje. V nekaterih krajih puščajo krokodile pri miru, vse dokler ne storijo nekega prestopka: najpogosteje je žrtev krava ali koza, ki se napaja, včasih pa se zgodi, da je to tudi žena, ki pere ob reki, ali pa neprevidno dete, ki se navzlic opominu poskuša kopati v reki. Takrat vsako sodišče obsodi krokodila na smrt. Udarci bobna odmevajo po vasi, dokler ne pride profesionalni lovec krokodilov in ne začne boja.

Vsi lovci na krokodile se začno priučevati poklicu že v detinstvu. Z leti znanje izpopolnijo in postanejo pravi mojstri v poklicu, ki jim prinaša lepe dohodke in veliko spoštovanje pri ljudeh.

Krokodile love z zankami. Lovec najprej vzame kos lesa, ki je dolg 15 do 20 cm, debel pa osem centimetrov, a v sredini nekoliko tanjši. Na en konec pričvrsti nekaj metrov dolgo vrv, napravljeno iz elastičnih toda izredno močnih vlaken. Vrv z drugim koncem privežejo na kako močno drevo ob obali ali reki.

Preden nadaljujemo z opisom lova, moramo poudariti, da krokodil redko ali skoro nikoli ne je svežega mesa. Kadar ujame svoj plen — divjo svinjo ali kako drugo žival — ga krokodil najprej zdrobi z železnimi čeljustmi, zatem pa ga s svojo močjo spravi v podvodno steblo ali pod kamen na dnu reke,, da nekoliko strohni in ga šele nato z največjo slastjo poje.

Lovec na krokodile dobro pozna okus svoje „tarče". Krokodilom nastavlja za vabo na pol strohnelo telo manjše opice ali prašička. V vabo vtakne zgoraj omenjeni kos lesa tako, da je v vzporednem položaju skrit v telesu. Vabo postavijo nekaj centimetrov nad vodo. Navadno nastavljajo deset vab hkrati.

Omamljeni od vonja vab prispejo krokodili z vseh strani in požirajo vabe skupaj z dolgo vrvjo. To jih skraja ne moti. Toda ko se polnega želodca spuste na dno, da bi počivali, se vrv nenadoma zategne, kos lesa v želodcu se prelomi in njegovi ostri vrhovi se zabodejo v steno želodca, povzročajoč močno bolečino. Krokodil zdaj nepremično obleži na dnu reke, čakajoč, da bodo neznosne bolečine pojenjale. Tako mine noč, ob zori pa se začenja lov. Lovci izvlečejo vrv z ujetim krokodilom, in po krajši borbi, v kateri se ti veliki plezalci skušajo rešiti, jih oster les v želodcu znova prisili, da mirujejo in se tako kmalu znajdejo na obali.

Tu jih lovci ubijajo in takoj dajejo iz kože. V telesu velikih krokodilov pogosto najdejo ostanke nihovih žrtev: kosti, kožo opice ali druge manjše živali, včasih pa tudi pisano zrnce ali glavnik kot znak, da je bila žrtev nesrečna ženska.

Za razliko od lova na aligatorje, ki ga opravljajo s puškami iz čolnov in ki je pogosto povezan z veliko nevarnostjo, prihajajo lovci na krokodile na Kalimantanu do zelo iskanih kož na ta lahek in skoro nenevaren način.

(Po biltenu „Spoznajte Indonezijo")

Avtomobilske ceste bodočnosti

Vzporedno s povečanjem števila avtomobilov raste tudi število prometnih nesreč, a hkrati s tem odločna zahteva, da se vprašanju varnosti cestnega prometa posveti mnogo več pozornosti.

V taki situaciji so ameriški proizvajalci avtomobilov sprejeli najboljše strokovne moči, da razmislijo o zastavljenem vprašanju. Rezultati niso izostali. Med njimi je najbolj zanimiv model takozvane avtomatske avtostrade, po kateri se avtomatsko premikajo prav tako avtomatski, posebni avtomobili brez krmil, zavor in stopal za plin. Te modele so pred kratkim demonstrirali strokovnjaki družbe „General Motors", ki trdijo, da je njihova zamisel popolnoma mogoča tudi v praksi.

Po njihovi ideji bi bili v bodoče avtomobilske ceste vgrajeni kabli za električni tok, s pomočjo katerega bi elektronskim potom, popolnoma avtomatsko, uravnavali brzino in smer avtomobilov bodočnosti. Nemogoče je voditi avtomatsko kontrolo prometa in njegovega uravnavanja po vsej dolžini avtomobilske ceste iz enega centra. Zato so strokovnjaki predvideli razdelitev avtomobilske ceste na kontrolne sektorje. Vsak od njih bi bil dolg 50 m. Vsak tak sektor bi bil avtomatsko obveščen o brzini premikanja vozil v prejšnjih dveh sektorjih, medtem ko bi prav tako avtomatsko beležil rezultate stanja v svojem delovnem sektorju.

Karakteristično za ta sistem je, da se dva vozila ne bi nahajala nikdar istočasno na enem predelu, ker kontrolne naprave ne dovoljujejo prehitevanja. Tako na primer, če bi se ustavilo vozilo iz katerega koli razloga na oddelku št. 17, avtomatska naprava zaustavlja tudi vozila na predelih št. 16 in št. 15. Dvosedežni avtomobili imajo samo palico, s katero vključujejo in izključujejo zvezo med kolesi in kontrolnimi napravami, vgrajenimi na avtomobilski cesti.

Atomske bombe — v prosti prodaji

Ali hočete kupiti atomsko bombo? Morda rajši vodikovo, ki je mnogo močnejša? — To ni šala iz humorističnega lista, marveč v Ameriki že popolnoma resno razmišljajo o prodaji atomskih bomb. Doslej so jih „prodajali" ali „dajali v najem" članicam atlantskega pakta. Zdaj pa gre za popolnoma drugačne kupčije. To je jasno iz uradnega poročila profesorja Franka Wilsona, češ da je ameriška komisija za atomsko energijo pripravljena prodati vsakomur atomsko ali vodikovo bombo, če jo želi uporabiti za miroljubne namene. „Postrežba točna in solidna" — bombo lahko dobite strokovnjaško zavito in zavarovano.

Zakaj pravzaprav gre? Nikakor ne za šalo. V Ameriki imajo vsekakor že toliko teh bomb, da se jim „gnoj dela iz njih", kakor pravimo. Čeprav je to najstrašnejše in najmočnejše orožje, ali je vsaj doslej veljalo, da je, je zdaj že zastarelo. Spričo raket, ki letijo tisoče in tisoče kilometrov in v svoji glavi nosijo atomsko orožje, ki pa se razlikuje od dosedanjih bomb za bombardiranje z letali, je res nastalo vprašanje, kaj bi naj še počeli z bombami, ki so jih kopičili leta in leta. To kopičenje bi utegnilo postati nevarno najbolj za tistega, ki jih je kopičil.

V bombah pa je uklenjena neznanska moč, ki bi jo utegnil res kdo koristno uporabiti. V Ameriki so baje takšni mogotci, ki bi mogli kupovati tudi atomske ali še mnogo dražje vodikove bombe. Kaj bi pa naj počeli z njimi? Strokovnjaki menijo, da bi z močjo, ki se zdaj skriva v strašnem orožju, bilo mogoče prestavljati gore, kopati velikanske jame za nova pristanišča, delati votline v velikih globinah zemlje, da bi pridobivali paro za elektrarne, kopati velike prekope itd.

Kdo torej hoče kupiti atomsko bombo? Stane „samo" 500.000 dolarjev. Vodikova je res dvakrat dražja, toda je zato tem močnejša in po uporabi ne ostaja za njo nevarno „okužena" okolica — radioaktivnost.

Mnogomoštvo v Indiji

Indija je dežela kast. V Malabaru v južni Indiji živi med drugimi tudi kasta Pašajnov, ki se zvesto držijo prav čudnega in nenavadnega običaja, povzetega po verskih izročilih: Vsi bratje iste rodbine smejo imeti le eno ženo. Če bi se kak brat predrznil in bi si vzel ženo edinole zase, bi ga pleme takoj izgnalo.

Razumljivo je, da pride v takih zakonih dostikrat do prepirov, neredko celo do prelivanja krvi. V mnogih primerih te vrste zakona pa vlada tudi mirna sreča in vsakemu izmed bratov se ne zdi nobena stvar na svetu bolj sama po sebi razumljiva kakor to, da pripada ena in ista žena vsem skupaj. Stroge predpise pa je treba seveda brezpogojno upoštevati, da ne hodijo zakonski možje drug drugemu v zelnik. Če na primer eden izmed bratov stopi v ženino sobo, pusti pred vrati svoje sandale. To je zgovorno znamenje, ki ne dopušča nesporazuma.

Nekaj o Zemlji

Naša Zemlja je 5,5-krat gostejša od vode in tehta 5.887,613.230,000.000,000.000 ton!

Najbolj razširjena kovina v zemeljski skorji je aluminij, ki ga je 7,85 odst. Zlata je v zemeljski skorji približno 0,0000005 odstotka.

Starosti Zemlje ni moč natanko ugotoviti; večina strokovnjakov pa meni, da znaša približno 3.400,000.000 let.

Najnovejše preiskave v Afriki in Kanadi so pokazale, da so najstarejše kamenine na Zemlji stare okoli 3000 milijonov let. Strokovnjaki so to izračunali s proučevanjem radioaktivnosti nekaterih mineralov, ki so jih našli v teh skladih zemeljske skorje.

Največji ocean na Zemlji je Tihi ocean, pokriva 47,31 odst. zemeljske površine.

Pogosto pripovedujejo pomorščaki o valovih, ki so bili „visoki kot hiše". Najvišje valove na Pacifiku je opazila posadka ladje „Rampo" 6. februarja 1933. leta, ko so bili visoki 37 metrov.

Najbolj slano morje na svetu je Rrdeče morje; v njegovi vodi je 4,1 odst. soli.

Temperatura morij in oceanov se giblje od —2 stopinji (Polarno Morje) pa do 32 stopinj Celzija (Perzijski zaliv).

V zalivu Fundy (ki leži med Novo Škotsko in ZDA) so ugotovili največjo plimo in oseko: višina vodne gladine se tam izpreminja za polnih 16 metrov!

Najvišji še neosvojeni gorski vrh na Zemlji se imenuje Dhaulagiri (Bela gora) in je visok 8830 metrov. Leži v srednji Himalaji. Neki argentinski odpravi je 1954. leta uspelo, da se je povzpela 220 metrov pod sam vrh, nato pa so se zaradi nenadnega poslabšanja vremena morali vrniti. Vodja odprave Francisco Ibanez je umrl po amputaciji noge, ki mu je takrat zmrznila.

Kje ste, Lamutovi?

51 Anton Ingolič

„Bežijo, vsak dan bežijo naši ljudje," je pripovedoval Legiša, „v Jugoslavijo ali sem na Francosko. V Jugoslaviji si med svojimi, tu je več kruha. Iz naše vasi je zbežalo že polovico ljudi, precej družin pa so Italijani preselili na jug in še vedno jih selijo. Hudo je pri nas."

„Kam bomo šli, če Štefan izgubi delo?" je zatarnala gospodinja, ki ji je v naročju spal rdečeličen otročiček. Zavidal sem mu: prav nič ne ve o tem, kar tare njegove starše in nas vse. Ko bo dorasel, bo seveda drugače. Bil sem prepričan, da bo za delavca bolje, pravičneje.

„Kaj bi vzdihovali," je Petrič, ki ni rad govoril o hudih rečeh, zavrnil temnopolto Primorko, „tale dva imata s seboj koš slovenskih pesmi. Dajta, iztresita ga, Štefan, ti pa pošlji še po eno steklenico rdečega!"

Ko se je oglasila Amonova harmonika seveda ni bilo več prilike za razgovor o fašističnem nasilju in brezposelnosti. Peli in pili smo pozno v noč. Čeprav naju je Legiša zadrževal, češ naj prenočiva kar pri njih, sva le šla s Petričem, ki je bil ponosen, da je naju staknil in pripeljal. Toda doma je Petrička moža oštela, češ kako naju je mogel pripeljati, ko vendar ve, da nimava kje spati. Govorila je nemški, misleč, da je ne razumeva. Hotela sva takoj oditi, Petrič pa je s svoje postelje vzel žimnico in jo prinesel v kuhinjo.

„Ni tako slaba, kot se zdi," je govoril, „ni pa Slovenka. Sta videla Legiševo? Takšne so naše žene. Hudič, tičiš v jami in premalo poznaš ljudi. No, lahko noč, in ne zamerita, rojaka!"

Izkazalo se je, da tudi v Nieuxu in v sosednjih rudnikih ni dela; a Petrič ni izgubil upanja.

„Poznam vaščane, dokler ne najdeta dela v jami, bosta delala na polju. Delo ni tako težko kot pri nas, ker imajo kmetje stroje. Potrpita!"

Petrič je bil dobričina, ni pa imel besede ne doma ne pri rudniški upravi in ne v vasi, čeprav je znal edini izmed Slovencev za silo francoski in je bil znan kot dober delavec in poštenjak. Spala seveda nisva več pri njem, tudi sicer nisva šla več k njemu na dom, dobili smo se v kantini ali kakšni gostilni. Po nekaj dneh mučnega iskanja in prosjačenja sva le dobila delo; Amon pri kmetu konec vasi, jaz pri trgovcu, ki je imel kakih trideset hektarov zemlje in mu je tiste dni edini sin pobegnil z neko poročeno žensko v Pariz, s seboj pa odnesel čedno vsotico denarja. Dela je bilo obilo, s plačilom pa je trgovec stiskal, tudi hrana ni bila kaj prida. Amon je imel več sreče: dela manj, hrano pa boljšo, takšno, kakršne pri nas še sami trdni kmetje nimajo; jaz sem spal pri Legiševih, Amona je vzel k sebi neki Dolenjec, prvi kopač, hrust po postavi in veseljak po naravi. Z Amonom sva se videla samo ob nedeljah popoldne, zdaj pri tem in spet pri drugem rojaku. Prišli so še ostali rojaki in kmalu nas je bilo za čeden pevski zbor. Pogosto smo peli do polnoči, čeprav je bilo treba drugo jutro že zelo zgodaj na delo.

Že takoj prve dni sem opazil, da v Nieuxu ni silikoze. Rudarji so bili sicer izmozgani, nekateri kot okostnjaki, vendar žilavi in pljuča so imeli zdrava; te bolezni ni bilo v železnih rudnikih, zaradi tega so mnogi naši ljudje rajši prišli sem, čeprav je bilo delo težje in zaslužek manjši.

Pisal sem materi in dobil odgovor, ki ga je napisal Pepček. Začel je slovenski, pa mu je šlo tako slabo, da je nadaljeval v francoščini. Doma ni nič novega, materi je hudo dolgčas, tudi drugi rojaki naju pogrešajo; spet so jih precej odpustili, nekaj tujcev pa celo poslali prek meje.

Ker je bil Amon boljši godec kot omara, ki so jo imeli v krčmi, kamor so zahajali Slovenci in Poljaki, je krčmar najel Amona, da je ob nedeljah igral za ples.

„Vidiš, vaški godec sem postal," je rekel s kislim obrazom. „Naj bo, nekaj le zaslužim."

Opazil sem že, da mu je najhuje, ker že toliko časa ni mogel poslati domov niti franka. Torej še vedno upa, da se bo kmalu vrnil in si sezidal hišo, čeprav o tem ne govori.

Rad bi bil z rojaki in drugimi rudarji, s katerimi sem se seznanil, nadaljeval razgovore, ki sva jih imela z Gaspardom; poleg tega mi je Pierre ob slovesu naročil, naj ne pozabim, da sem delavec in da sem bil član njegovega krožka, naj torej povsod, kamor pridem, razpravljam o delavskih in političnih zadevah. Tipal sem na to in ono stran, toda ker so bili naši ljudje razen Petriča sami bivši kmetje in ker se je vse balo brezposelnosti, tudi domačini, kolikor je bilo delavcev, ni maral skoraj nihče govoriti o tem. Delo me je spočetka hudo dajalo, seveda: dalj kot pol leta so moje roke počivale, poleg tega pa kmečkemu delu s stroji sploh nisem bil vešč. V nekaj tednih sem se le privadil, kot tudi nedeljskemu posedanju v krčmi, kjer je bilo vedno dovolj vina in tudi žensk ni manjkalo. Prišle so Slovenke, Poljakinje, Italijanke in celo domačinke; inozemke so bile skorajda vse poročene, domačinke pa še dekleta. Plesati sem znal; kakor sem videl v ogledalu, tudi na oko nisem bil napačen fant. Visok, za glavo višji od domačinov, pod nosom sem si pustil rasti brčice, oči nisem imel zaspanih, ampak tako žive, kot jih je imela mati, kostanjevi lasje, za

Skrbimo za pravilno vskladiščenje krompirja

Krompirjevi gomolji so živi organizmi; v njih je veliko vode, zato so za vskladiščenje čez zimo zelo občutljivi. Gomolji dihajo in za življenje porabljajo hrano, zato se tudi z najskrbnejšem vskladiščenjem ne moremo izogniti malenkostnim izgubam, ki znašajo 3 do 5 %. Povprečno računamo, da izgubimo čez zimo okrog 10 % pridelka. S slabim in nepravilnim vskladiščenjem povečamo izgubo mnogokrat na 20 in tudi več odstotkov.

Zaradi slabega vskladiščenja utrpi največjo škodo semenski krompir, ki lahko v slabem skladišču izgubi tudi vso semensko vrednost.

Krompir moramo zato že na njivi ob izkopu korenito prebrati in ga potem skrbno vskladiščiti glede na namen pridelka.

K r m n i k r o m p i r najlaže ohranimo in koristno porabimo, če ga kisamo. Kisan krompir vzdrži, če je pravilno siliran in oskrbovan, dve leti in je za krmo uporaben takoj brez kakršnih koli priprav. S kisanim krompirjem moremo preskrbo s krompirjem uravnati za daljšo dobo, lahko si napravimo zalogo in presežke rodnih let prenesemo na kasnejša manj rodna. Tako si napravimo „železno zalogo" dobre in okusne krme in po potrebi pitamo prašiče tudi v poletnih mesecih.

S kisanjem krompirja prihranimo tudi mnogo delovnih ur. Če krmimo krompir iz kleti, moramo vsak dan ogrevati kotel in krompir kuhati. Če krompir skisamo, to vsakdanje delo odpade. Odpade tudi prebiranje krompirja spomladi, ko je z obrezovanjem gnilih gomoljev in obtrgovanjem kali veliko zamudnega dela. Opraviti ga moramo, kajti nagniti in nakaljeni gomolji so živalim nevarni. S kisanjem lahko rešimo tudi namrzel krompir, ki bi sicer segnil.

Nadalje kisan krompir zavzame precej manj prostora kot vskladiščeni celi surovi gomolji. V kubični meter lahko spravimo 9 do 10 q parjenega krompirja, celih surovih gomoljev pa le okoli sedem stotov.

Skisan krompir je za prašiče izvrstna, dietično učinkujoča krma, ki tudi drugo krmo napravi okusno. Skisan krompir sodi med krmo, ki jo imajo prašiči najrajši. Lahko pa ga uporabimo tudi za krmljenje drugih domačih živali.

Krompir je zelo lahko okisati in je zelo primeren za skupno kisanje z drugimi pridelki. Če ga kisamo skupaj z zeleno deteljo, polsladkorno peso, korenjem ali raznimi industrijskimi odpadki, dobimo bodisi z beljakovinami bogatejšo krmo ali pa povečamo zalogo osnovne krme.

S e m e n s k i k r o m p i r moramo spraviti v hladne, zračne in suhe prostore. Na splošno velja pravilo, da mora biti krompir vskladiščen pri temperaturi 4° C, vendar se vse sorte v pogledu toplote ne ponašajo enako.

So sorte, ki jim najbolj prija toplota okoli 7° C (med 3,5 do 8° C). Od pri nas razširjenih sort spadajo sem sorte srednje rani bemovec, rani bemovec, bintje in rodovitnik (Ackersegen).

Druge, predvsem nekatere zelo rane sorte se bolje ponašajo pri temperaturi 4° C (2.5 do 5° C). Sem spadajo sorte: saskija, julijevec (Frühmölle) in prvenček (Erstling).

Nekatere sorte za temperaturo v skladišču niso občutljive. Zaradi možnosti širjenja bolezni jih sicer vskladiščujemo pri temperaturi od 4 do 7° C, vendar enako dobro vzdrže tudi pri drugih temperaturah od 1 do 10° C.

Najugodnejša vlaga v kleti je 80 do 90 %.

Semenski krompir vskladiščujemo bodisi v razsutem stanju, strogo ločeno po sortah in v dobro zračenem prostoru ali pa v zabojčkih.

Vskladiščenje v zabojčkih:

1. omogoča lahek transport, ne da bi se poškodovali gomolji, čeprav je krompir nakaljen;

2. olajša pregled vkletenega in odstranitev morda poškodovanega krompirja;

3. vsa količina semenskih gomoljev je dobro prezračena;

4. skladiščni prostor je dobro izkoriščen.

Tudi j e d i l n i k r o m p i r moramo vskladiščiti strogo ločeno po sortah, kajti vse sorte niso enako uporabne za različne jedi. V kuhinji porabljamo po navadi dve vrsti krompirja:

1. lojnato, ki se ne razkuha, za solate in prikuhe;

2. močnato, ki se rajši razkuha, za kašo in razno testo.

Najbolje je, če jedilni krompir vskladiščimo v kleteh, da je vedno takoj pri roki. Klet mora biti čista, suha in hladna (4 do 6° C), toda brez nevarnosti, da bi krompir v njej zmrznil. Imeti mora tudi dobre prezračevalne naprave. Razen tega naj bo temna, ker svetloba pospešuje tvorbo solanina, ki je strupen.

Krompir mora biti vskladiščen tako, da more do njega zrak, od njega pa izdihani ogljikov dvokis in voda. Stene kleti, po potrebi pa tudi tla, obdajmo z deskami ali letvami ali pa s kakšnim drugim izolirnim materialom. Plast krompirja naj ne bo previsoka (okrog 1 do 1 in pol metra) in ne preširoka. Le če imamo zelo dobre in dovolj velike dušnike, lahko nasujemo krompir tudi do 3,5 m vsioko.

Kako se razvijajo cene plemenske živine

Pričeli so se vrstiti jesenski sejmi plemenske živine, ki nudijo naprednim kmetovalcem možnost nakupa plemenskega blaga iz priznanih kontroliranih pasemskih rej. Cene na teh sejmih vedno znova zanimajo tako rejce, kot tudi kupce plemenskih živali.

Če na kratko ocenimo razvoj cen na prvih jesenskih plemenskih sejmih, potem že na prvi pogled vidimo, da so se jesenski sejmi pričeli z živahnim povpraševanjem za plemenskimi živalmi in z visokimi cenami tako goveje živine kot tudi prašičev.

Cene plemenskih krav, telic in bikov so v primerjavi z lanskoletnimi narasle za 500 do 2.500 šil., kar je verjetno pripisati povečanemu izvozu plemenske živine iz Avstrije. Tako je bilo lani v inozemstvo prodanih 30.000 plemenskih goved in 7.000 mladih konj v skupni vrednosti 251 milijonov šilingov.

Kakšne cene so bile dosežene na letošnjih prvih sejmih?

Na plemenskem sejmu krav in telic pincgavske pasme v Maishofnu na Salzburškem v začetku avgusta so breje krave dosegle povprečno ceno 8.500 šil., breje telice pa 6.500 šil. Na sejmu v Lienzu v začetku septembra pa so breje krave povprečno plačevali po 7.600 šil., breje telice pa po 6.500 do 9.250 šil. Za bike pincgavske pasme doslej še ni bilo plemenskih sejmov.

Na plemenskem sejmu v Št. Vidu na Glini sredi avgusta so bike simodolske pasme plačevali po 5.700 do 12.100 šil., breje krave po 7.800 do 11.800 šil., breje telice pa po 7.100 do 13.800 šil. Iz tega vidimo, da so ostale cene plemenskih bikov v primerjavi z lanskoletnimi nespremenjene, medtem ko so se plemenske krave in telice podražile kar za 1.500 do 2.900 šil. Nasploh so cene plemenskih živali simodolske pasme močneje narasle kot pincgavske, kar je z ozirom na boljše gospodarske lastnosti imenovane pasme razumljivo.

Na prvem jesenskem sejmu plemenskih svinj in merjascev v Št. Vidu je bilo zapaziti, da nazaduje ponudba plemenskega materiala nemške poplemenjene pasme v prid nemški plemeniti pasmi. Cena merjascev se je letos gibala med 2.400 do 4.600 šil., dočim so breje plemenske svinje plačevali po 2.500 do 4.200 šil. Od lani so cene merjascev in brejih plemenskih svinj narasle za 700 do 1.300 šil.

Prihodnji plemenski sejmi bodo:

24. septembra v Št. Vidu na Glini za plemenske bike, breje plemenske krave in telice mariadvorske pasme;

25. septembra v Spittalu za breje krave in telice pincgavske pasme;

1. oktobra v Leobnu za plemenske bike, krave in telice simodolske pasme;

16. oktobra v Št. Vidu na Glini za plemenske svinje in merjasce.

Gozdove spreminjajo — čez noč

Kakor po čarovniji se spremeni sestava gozdov, tako rekoč čez noč, tako da zatrejo vse vrste nezaželenega listnega drevja, ki velja za plevel med žlahtnimi iglavci. To novico poročajo iz Združenih ameriških držav.

Zelo uspešno je bilo poskusno škropljenje gozdov iz letal z močnim rastilom, hormonom za rast. Po tem škropljenju so nezaželeni listavci začeli tako hitro rasti, da so naglo izčrpali ter izhirali. Drevje raste s takšno hitrostjo, da razpoka lubje.

Kaj pa iglavci? Njim škropljenje ne škoduje. Iglice sicer porjavijo, toda drevje se čez nekaj mesecev popolnoma popravi.

Opozarjajo pa, da ne kaže škropiti kadar koli, marveč maja ali junija, ko drevje najbolj rase. V gozdovih z mladim drevjem je dovolj enkratno škropljenje, starejše gozdove pa škropijo po večkrat.

Škropivo ne škoduje ljudem in živalim. Če bi bilo škodljivo, bi bilo pač dvakrat premisliti, preden bi ga poskusili uporabiti. Toda računati je treba, da škoduje nekaterim vrstam rastlin in ne le „gozdnemu plevelu". Kaj bi se zgodilo, če bi veter zanesel škropivo na njive ali travnike? Na to Američani še niso odgovorili. Seveda je tudi vprašanje, kako bodo uspevali iglavci v umetno nastalih rastlinskih združbah, zakaj listavci med iglavci nikakor niso le plevel. Znano je, da so mešani gozdovi najbolj zdravi in da ne kaže preveč pospeševati iglavcev na račun listavcev.

Koroško mleko prodajajo na Dunaj

Potrošnja mleka na Koroškem narašča. V prvem polletju je znašala 14.325 ton, s čemer je narasla za 2,64 %. Kljub temu pa Koroška še dnevno oddaja na Dunaj 12.000 litrov mleka.

Ker je v preteklem polletju proizvodnja mleka nekoliko nazadovala, se je zmanjšala tudi proizvodnja masla. Tedenska proizvodnja znaša 20 ton, potrošnja pa v poletnem času ca. 53 ton.

---

spoznanje svetlejši kot brki, pa so se mi rahlo kodrali. Francoščina mi ni delala težave; če sem zvrnil nekaj kozarcev, sem govoril francoski, kot da je to moja materinščina, sporazumel sem se lahko tudi s Poljakinjami in Italijankami; zato sem imel vedno dovolj plesalk, kar seveda ni bilo prav domačim, posebno vaškim fantom. Večkrat je prišlo do pretepa, toda vsak pretep je samo utrdil mojo veljavo. Nič čudnega ni bilo, da se mi je neko dekle, ko sem jo v topli poletni noči spremljal domov, brez posebnega prigovarjanja vdalo. Tedaj nisem vedel nič drugega kot njeno ime, bila je Brigitta, kot tista merlewaldska, ki me je sprva dražila in potem tako nesramno odbila. Nisem se zaljubil vanjo, bilo pa mi je zelo prijetno, ko sva ležala v pšenici za vasjo in je nad nama lezel čez nebo svetli mesec. Nekoliko me je razganjal tudi fantovski in delavski ponos. Kje ste zdaj, ljubi Francozi? Ste videli? Balkanec, rudar, proletarec, si je vzel vaše dekle? Že nekaj noči ni spala zaradi mene, kar sem prvič plesal z njo, tudi ne mara fanta, s katerim bi se morala poročiti; Gabriel je zdaj pri vojakih, ko se bo pozno jeseni vrnil, naj bi bila poroka. Vendar poroke ne bo, ker ima Brigitta rada mene, Marka Lamuta s Strmca, brezposelnega rudarja, zdaj priložnostnega poljskega delavca.

Do prihodnje nedelje, ko sva se spet dobila, sem izvedel, da je Brigitta hčerka vaškega poštarja, ki jo je namenil sinu tistega kmeta, pri katerem je delal Amon. Četrto ali peto nedeljo (zaradi strogega očeta sva se lahko dobila le ob nedeljah) mi je dejala tam v pšenici: „Zbeživa, ljubček!"

„Kam naj zbeživa?" sem se zavzel.

„V Pariz, kamor je zbežal sin tvojega gospodarja! V Parizu naju nihče ne najde. Tam je, kot pravijo in kot sem brala, pravi raj."

„Od česa bova živela, kje dobila denar?"

„Denar?" se je zasmejala. „Od kod pa ga je dobil Camille, sin tvojega gospodarja?"

Da bi kradel? Da bi kradel zaradi tegale francoskega dekleta, ki je res sladko, ki pa ni navajeno dela in ni za drugo, kakor da pride na večjo kmetijo, kjer bo krmila kokoši in gosi pa ukazovala služkinjam, medtem ko bo njen mož s poljskimi delavci, seveda s tujci, obdeloval obširno posestvo in prinašal k hiši denar.

„Pomisli, sedla bi na vlak in se ustavila šele v Parizu. Nastanila bi se v prvovrstnem hotelu. Pravijo, da je najbolj romantično na Montmartru. Sami zaljubljenci so tam. Ljubila bi se ponoči in podnevi, toliko, da bi šla dol v restavracijo jest. Kaj praviš, ljubček?"

„In ko bi zmanjkalo denarja?"

„Vzeti bi moral toliko, da ga ne bi zmanjkalo."

„In ko bi zmanjkalo ljubezni?"

„Ljubezni ne bi zmanjkalo nikoli! Pri meni že ne!"

Takšna je bila Brigitta, Brigitta številka dve. Morda bi se bil zaljubil vanjo, da ne bi bila ustvarjena samo za ples in ljubezen, takšno v pšenici.

Seveda sem moral biti oprezen, ne samo zaradi sebe in nje, marveč tudi zaradi Amona. Naj bi se kaj izvedelo, oba bi izgnali iz Nieuxa, morda celo iz Francije. Brigitta je bila do kraja zatrapana vame, začela je prihajati na polje in se po celo uro ni ganila od mene. Nič dobrega si nisem obetal. Začel sem se ji izmikati, kar pa ni bilo lahko, saj je bila privlačna, vse drugače kot Mudronjka, in nedeljske noči so bile kot nalašč še vedno tople.

„Kdaj bova pobegnila?" je silila vame. „Ne vidiš, da je že jesen? Še malo in prišel bo Gabriel."

Slednjič mi je Brigittina nestrpnost le pomagala najti rešitev: da, pobegnil bom, moram pobegniti, toda ne z Brigitto v Pariz, marveč z Amonom v Merlewald. Še teden, dva in dela bo konec, midva pa brez zaslužka. Prezimiva lahko doma, sobica naju gotovo še čaka, nekaj prihrankov imava, kak frank pa si bova že prislužila.

Z Amonom sva imela tisto noč dolg razgovor, že naslednjo nedeljo sva se na skrivaj poslovila od rojakov; pozno popoldne, ko so v krčmi številni pari čakali Amona, mene pa Brigitta, sva sedla na vlak in se odpeljala proti Merlewaldu.

Čim dalje sva se vozila, tem bolj sem čutil, da doma nimam česa iskati, mati me bo res vesela, toda oče me bo gledal kot vsiljivca, zaradi očeta bo tudi materi hudo. Pravzaprav lahko od prihrankov in priložnostnih zaslužkov preživim zimo tudi drugod.

Vozila sva se med prostranimi njivami, kjer so pospravljali peso.

„Morda bi naju vzeli za kak teden?" sem dejal Amonu.

„Povprašajva," je Amon, ki je predvsem zaradi mene odpovedal službo, takoj ugnil moje misli.

Tako sva do trde zime delala na kmetiji, preživela zimo na veliki kmetiji skupno z nekaj Prekmurci in Medjimurci, na pomlad pa jo mahnila v bližnji Metz.

„Nekaj gotovo gradijo," je dejal Amon. „Kmetovanja imam dovolj."

Zares! Na postaji sva naletela na človeka, ki je čakal na dva italijanska zidarja. Menil je, da sva midva. Hitro smo se pomenili, saj Italijanov ni bilo z dogovorjenim vlakom. Amon je prišel po daljšem času do svojega najljubšega dela, jaz pa sem bil njegov strežec. Ker sta Italijana čez nekaj dni prišla, smo vsi skupaj nadaljevali z gradnjo in že konec poletja spravili pod streho enonadstropno hišo. Spet sva bila brez dela, vendar Metza nisva zapustila.

(Se nadaljuje)

5

EVROPA PRED VIHARJEM

Reichstag v plamenih

„Sem proletarski revolucionar. Jaz ne pripadam tisti vrsti socialistov, katerim pripada nemški kronprinc. Jaz sem revolucionar iz prepričanja. Sem član Centralnega komiteja bolgarske komunistične partije in član Izvršnega komiteja komunistične internacionale. Torej sem eden izmed voditeljev komunističnega gibanja in kot tak vedno prevzemam polno odgovornost za vse odločbe, za vse dokumente in za vse delo Komunistične partije Bolgarije in Komunistične internacionale.

Toda prav zaradi tega moram izjaviti, da nisem teroristični avanturist. Sem strasten pristaš proletarske revolucije, kajti v njej vidim edini izhod iz krize."

Nihče v dvorani ni pričakoval te izjave, nihče ni pričakoval take obrambe. Dimitrov je nastopil kot voditelj, kot človek, ki ima za seboj že 30 let borbe v vrstah proletariata. Ali ni Lenin učil komuniste, kako se naj vedejo pred sodiščem: „Najbolje je na sodišču na prva vprašanja izjaviti: jaz sem socialdemokrat in v svojem govoru vam bom povedal, kaj to pomeni." Podobno je spregovoril Dimitrov v sodni dvorani „tretjega Reicha". In te besede niso ostale samo v dvorani.

Sodišče skuša narediti vtis s pripombo, da je bil Dimitrov že v Bolgariji obsojen na smrt. Dimitrov odgovarja:

„Slišal sem, da sem v Bolgariji obsojen na smrt. Iz tega ne delam nobenih zaključkov, kajti to me ne zanima."

Nacisti so razširjali vesti, da komunisti pripravljajo v Nemčiji pokol. Tu, pred sodiščem pa stoji mož, ki prevzema nase odgovornost za komunistično gibanje, mož, ki izpričuje strastno in ponosno. Zgodil se je čudež. Svet strmi. Komunistični borci dokazujejo v Leipzigu, da so pravljice zmedene buržoazije o krvavem sadističnem komunizmu smešne. Nacistične laži, ki jih je varil Goebbelsov propagandni aparat od februarja do septembra, podira Dimitrov kot hišice iz kart.

V peti vrsti med poslušalci na procesu sedi stara žena. Oblečena je v črnino. Vsako jutro prihaja četrt ure pred procesom v sodno dvorano v spremstvu dveh drugih žensk. Tiha je in mirna, samo temnih oči izdaja, da budno spremlja vse dogodke v dvorani. Tudi Dimitrov ima prav take oči, prav tako prodorne. Starka je Paraškeva Dimitrova — mati Dimitrova.

Prišla je iz Bolgarije. Stara je dvainsedemdeset let in prvič v življenju se je peljala z železnico. Dimitrovi so revni. Delavci v Sofiji so zbrali potreben denar za njeno pot v Nemčijo v četrt ure. Pripeljala jo je ljubezen do lastne krvi. V Parizu jo je sprejelo na postaji deset tisoč delavcev. V Leipzigu in Berlinu sprejema dnevno stotine pisem. Nemški delavci ji v njih izražajo svojo solidarnost z njenim velikim sinom.

Nemščine ne razume, toda dojema vse, kar se v dvorani dogaja. K nji se ozira Georgij in sporazumevata se s pogledi.

Dimitrov je imel težko življenje. Oče je bil makedonski delavec in je zbežal pred Turki v Bolgarijo. Družina je bila številna — šest sinov in dve hčerki je rodila žena, ki danes sedi na procesu med poslušalci.

Kot emigranti so v Radomiru in kasneje v Sofiji bili pod stalnim nadzorstvom policije. Preiskave v družini so bile pogoste, kajti to je bila družina revolucionarjev. Dimitrov je pričel delati v tiskarni s trinajstimi leti. Bil je najstarejši sin — družina je morala jesti. Med tiskarji je zrasel v revolucionarja. Šestnajst let star je napisal svojo prvo brošuro „O delavskih organizacijah kot bojnem orožju delavskega razreda". Ustanovil je v tiskarski organizaciji levo krilo. Dozoreval je in postajal voditelj. Kmalu vodi štrajke, se spopada z omahljivci, piše brošure. Statuti delavskih združenj po letu 1907 so njegovo delo. Leta 1913 so bolgarski delavci izvolili Dimitrova v sofijski mestni svet in v bolgarski parlament.

Paraškeva Dimitrova je imela osem otrok. Vseh osem se je vključilo v bojne vrste proletariata.

Drugi sin, Nikolaj, je odšel v Rusijo 1907. leta. Policijski vohuni so odkrili njegovo zvezo z revolucionarji in ga izgnali v Sibirijo. Oktobrske revolucije ni dočakal, kajti v začetku 1917. leta je v pregnanstvu umrl.

Tretji sin, Konstantin, je bil druga žrtev, ki ga je morala mati plačati imperializmu. Padel je v Balkanski vojni.

Četrti sin, Boris, železniški delavec, je še živ. Toda šele pred letom dni (1932) se je vrnil iz fašističnih zaporov, kjer je preživel več let.

Peti, najmlajši sin, Teodor, je umrl v rokah policije. Aretirali so ga leta 1932 v času atentata v sofijski stolnici — na cesti. Pri njem so našli listič, ki so ga hoteli dešifrirati. Tolkli so ga tri dni in tri noči, da bi mu izsilili priznanje, kaj listič pomeni. Ni izdal ničesar. V besu so ga policisti dotolkli do smrti.

Hčerka Magdalena, šivilja, je imela vidno vlogo v bolgarskem krojaškem združenju. Najmlajša, Helena je bila članica komunistične mladine in kasneje član partije. Bila je zaprta. Ko je bil Dimitrov zaprt v Berlinu, je odšla na pot po evropskih državah in sodelovala na **številnih mitingih**, kjer so delavci zahtevali izpustitev nedolžnih žrtev pobesnelega nacizma. Komaj 18-letni nečak Dimitrova je bil 1933. leta obsojen na dve leti ječe, ker je na predvečer spominskega dne za Karlom Marxom pisal po zidovih sofijskih hiš revolucionarna gesla.

Dimitrov je zastopal v bolgarskem parlamentu bolgarske delavce celih deset let. S poslanske klopi je govoril proti imperialistični vojni. Zato so ga zaprli. V zaporu je študiral. Pod pritiskom bolgarskih delavcev ga je morala vlada 1919 izpustiti. Leta 1920 zastopa KPB na drugem kongresu Kominterne v Moskvi. Vodi oboroženo vstajo delavcev 1923 leta proti fašističnemu režimu Cankova. Ko so fašisti v krvi udušili upor, Dimitrov emigrira. V odsotnosti ga leta 1926 obsodi fašistično sodišče na smrt.

Naslednjih deset let živi Dimitrov v Romuniji, na Dunaju, v Berlinu in Moskvi, od koder organizira borbo bolgarskih delavcev. Njegova žena, Srbkinja Ljuba Ivošević, je njegov bližnji sodelavec. Z njo se je poročil 1905. leta. Tudi ona dela v delavskih organizacijah kot članica partije. Dimitrov je urednik „Rabotničeskega vjestnika", ona urejuje časopis združenja krojačev in šivilj. Piše tudi delavske pesmi v bolgarskem, srbskem in ruskem jeziku. Izmučena v stalnih bojih ne prenese sporočila o aretaciji moža in že nekaj tednov kasneje umre. Procesa v Leipzigu ni dočakala.

Dimitrov stoji sedaj pred sodiščem kot tožilec. Ne brani se. Iz obtoženca raste v sodnika. Obtožuje nacistične voditelje provokacije, v katero hočejo zavleči komuniste. Obtožuje jih zverinskega terorja, ki se ga poslužujejo v borbi proti delavskemu razredu. Obtožuje sodišče, ker mu ni dovolilo izbrati svojega branilca. Obtožuje svojega uradnega branilca Teicherta zaradi tega, ker le-ta ni storil nobenega koraka, da bi poiskal potrebni material za obrambo. Obtožuje državnega tožilca, ker je ponaredil preiskavo. Prekinja tožilca, ker navaja stvari, ki jih preiskava ni ugotovila in ki jih Dimitrov šele na procesu prvič sliši. Tako trga krinko z obraza fašističnega sodišča.

Naj govori Dimitrov sam

Prvo skupino nacističnih prič tvorijo policijski uradniki. K njim moramo prišteti še preiskovalca Vrhovnega sodišča Vogta, ki je predhodno zasliševal obtoženca. Te najvažnejše „priče" bi morale dokazati, da so Reichstag zažgali komunisti. To je bila skoraj nerešljiva naloga. Priče so morale dokazati, da je van der Lubbe, prijet v zažgani stavbi Reichstaga, komunist, čeprav je on sam že od prvega dneva na sodišču to odklanjal. Dokazati bi morali, da se je van der Lubbe sestajal z Dimitrovom, Torglerjem, Popovom in Tanovom; da je Dimitrov v preteklosti že bil požigalec in terorist in da je organiziral atentat v sofijski katedrali 1925. leta.

Pod pritiskom neusmiljenih vprašanj Dimitrova so se rušili vsi fašistični napori. Tako policijski komisar Heisig trdi, da je van der Lubbe na svojem zaslišanju izjavil in da je baje navedel še imena posameznih komunističnih poslancev v Reichstagu, s katerimi je imel zveze.

Dimitrov vpade:

„Kdaj je bil poklican prevajalec k zaslišanju van der Lubbeja?"

Sodišče je vznemirjeno. Predsednik (sodnik Bünger) ves preplašen vprašuje Dimitrova, kakšen je namen njegovega vprašanja.

Toda Dimitrov že prodira k svojemu cilju.

„Ob mojem zasliševanju je že od samega začetka prisostvoval ‚tolmač', čeprav jaz zelo dobro obvladam nemški jezik."

Dimitrov nadaljuje: „Ali je Heisig pri zaslišanju van der Lubbeja vprašal tudi zame?"

Heisig se že umika. Prisiljen je priznati, da je van der Lubbe, ko so mu pokazali fotografije drugih obtožencev, izjavil, da jih ne pozna.

Sodnijskega preiskovalca Vogta Dimitrov obtoži, da je nepravilno sestavil protokole predhodne preiskave. Predsednik sodišča Bünger postaja vznemirjen, toda prisiljen je vprašati Vogta, kakšne so bile metode preiskave. Vogt mora izjaviti, da Dimitrov protokola o svojem zaslišanju ni podpisal.

„Ali je Vogt kot preiskovalec že prvega aprila 1933. leta, to se pravi pred pričetkom predhodne preiskave, objavil poročilo, v katerem je trdil, da so Dimitrov, Popov in Tanev skupno z van der Lubbejem zažgali Reichstag? Vprašujem: da ali ne?"

Predsednik poziva Dimitrova k redu in mu preti, da mu bo odvzel pravico postavljati vprašanja.

Prepozno. Dimitrov je že dosegel svoj cilj. Vogt je prisiljen priznati, da je dal tisku tako poročilo. Povrh se še zaplete, ko doda, da je bil v tem poročilu govor tudi o udeležbi zaprtih Bolgarov pri atentatu na sofijsko katedralo.

Dimitrov ne dovoljuje Vogtu, da bi se oddaljil od njegovih vprašanj:

„Jaz sploh ne govorim o namišljeni udeležbi pri atentatu na sofijsko katedralo, temveč o tem, da je preiskovalec pred začetkom predhodne preiskave širil kategorične trditve o moji udeležbi pri požigu Reichstaga. S tem želim dokazati, da je bila preiskava tendenciozna in da je privedla javno mnenje v zmoto."

Predsednik je besen: „tega ne bom več trpel. Umolknite! Nimate pravice žaliti preiskovalca."

Toda Dimitrov je neizprosen: „Zakaj ste (obrača se k Vogtu) rekli van der Lubbeju, da je Torgler že priznal krivdo?"

Vogt je zbegan. Vzklikne nenavadno neumno: „Jaz sem nemški sodnik-preiskovalec pri cesarskem sodišču in moje ime je Vogt."

Dimitrov ne popušča:

„Na osnovi zakona o sodnem postopku moram ugotoviti, da dejstvo, da so me dali v okove, nasprotuje zakonu."

Sodišče poskuša Dimitrovu zamašiti usta, toda on uporno udarja na eno in isto točko:

„Preiskava je nepravilna, tendenciozna in groba; požigalcev ne išče tam, kjer so; pred očmi celega sveta je izvršen nezaslišan falzifikat s tem, da so bili na zatožno klop pripeljani štirje komunisti kot ‚požigalci'."

„Iz policijskih izpovedb sledi" — nadaljuje Dimitrov — „da bi morali na zatožno klop pripeljati šest milijonov Nemcev, ki so na volitvah glasovali za komunistični program."

Na ukaz predsednika zagrabijo Dimitrova in ga prisilijo, da sede na svoje mesto. Prekinejo sojenje. Sodišče se posvetuje in odloči, da se Dimitrovu odvzame beseda. Prepozno. — Dimitrov je že razkrinkal policijske uradnike in preiskovalca Vogta kot grobe falzifikatorje.

Tuji tisk že piše o polomu procesa. Antifašisti širijo po celem svetu na sto tisoče izvodov „Rjave knjige". Skoraj vsi listi ponatiskujejo iz nje odlomke. Sodišče v Leipzigu skuša pobiti dejstva, ki jih navaja „Rjava knjiga" in skuša dokazati, da je van der Lubbe sam zažgal Reichstag. Kajti, če van der Lubbe ni bil sam, tedaj nastane vprašanje, kdo so bili njegovi soudeleženci in kako so uspeli izginiti iz stavbe Reichstaga. „Rjava knjiga" bi tedaj imela prav, ker trdi, da so bili soudeleženci van der Lubbeja nacionalsocialisti, ki so iz zažgane stavbe pobegnili skozi podzemeljski hodnik, ki vodi v Göringovo palačo.

Dimitrov je takoj doumel, kam teži sodišče:

„Kako je mogoče, da je van der Lubbe, ki sam ni mogel zažgati lesene barake v Neuköllnu, naenkrat sam zažgal ogromno stavbo Reichstaga?"

Van der Lubbe zamrmra:

„Ne vem."

Takoj se Dimitrov obrne k van der Lubbeju in ga vpraša, od koga je dobil zažigalna sredstva za požig. Van der Lubbe se obrača k sodišču in prosi, da mu na to vprašanje ne bi bilo treba odgovoriti. Tedaj Dimitrov odločno vzklikne:

„To pomeni, vi niste bili sami, pomeni, da ste bili orodje v rokah drugih!"

Zaman predsednik Bünger besni, zaman brez moči kriči:

„Kdo je tukaj predsednik, jaz ali vi?"

Dimitrova so petkrat odstranili iz sodne dvorane. Toda on neustrašeno vodi proces. Odkrito zastavi za fašiste najbolj nevarno vprašanje:

„Ali niso požigalci prišli skozi podzemeljski hodnik, ki vodi v Reichstag?"

Dosegel je svoj cilj. To dokazuje odgovor sodnika:

„To vprašanje ne bo postavljeno."

Lažne priče

Proti Dimitrovu je sodišče nastopilo z raznimi lažnimi „dokumenti", ki naj bi jih baje našli pri njem v teku preiskave. Na vprašanje državnega tožilca, ali je vodič po Berlinu (brošurica), kjer so stavbe Reichstaga in dvorec zaznamovane s „tajinstvenimi" križci, njegov, Dimitrov hladnokrvno odgovori:

„Imel sem takšno knjižico, toda ne vem, če je to prav ta. To knjižico so mi pokazali na policiji, toda za vašo politično policijo ne jamčim."

Nastopi lažna priča Helmers, natakar v restavraciji, ki trdi, kljub odločnim izjavam številnih drugih natakarjev v isti restavraciji, da je videl Dimitrova v lokalu skupaj z van der Lubbejem. Dimitrov izjavlja, da je bil v tej restavraciji z avstrijskim pisateljem Rosnerjem. Predsednik sodišča takoj pojasnjuje, da to trditev Dimitrova niso mogli preiskati, ker Rosnerja „niso našli". Dimitrov polije predsednika s hladno vodo:

„Poiščite ga, kakor se spodobi, po vaših koncentracijskih taboriščih."

Nastopi tipična nacistična priča vratar Reichstaga Hornemann. Čeprav je pred nekoliko dnevi že državni tožilec bil prisiljen priznati, da je bil Dimitrov na dan požara (27. in 28. februarja) v Münchenu, Hornemann topoglavo trdi, da je Dimitrova na dan požara videl v stavbi Reichstaga. V sodni dvorani — smeh. Dimitrov se ravno tako smeje, toda sprašuje:

„Želel bi vedeti, kdo je plačal pričo za njene izpovedi?"

Sodišče opozarja Dimitrova, toda on že vzklikne:

„Čestitam državnemu tožilcu, da je našlo tako pričo!"

Kot priča nastopi Denschel, ki je uslužben v socialdemokratski frakciji v Reichstagu. Ta trdi, da je na dan požara videl v Reichstagu Torglerja skupaj s Popovom. Dimitrov opozori sodišče, da je priča v svojih prvih izpovedbah pred osmimi meseci trdila preiskovalcem drugače. Zato ošvrkne:

„Čudno, gospod predsednik, kako se stvari razvijajo! In to ni prvič. Priča Denschel se je šele kasneje naučila marsičesa. Priča ima čudovit dar — spomin, ki se budi z zamudo."

Zaradi te pripombe odvzamejo Dimitrovu besedo, češ da je predrzen. Toda Denschel je prisiljen, da se odreče svoji izpovedi in poteptan zapušča prizorišče. Nastopi vodja oddelka za tisk pri nacistični stranki rezervni major Weberstedt. Predrzno trdi, da je v Reichstagu pogosto videl Taneva, in to v času, ko je bilo na procesu že ugotovljeno, da je Tanev prispel v Berlin šele 24. februarja — tri dni pred požarom. Pri navkrižnem spraševanju se priča zaplete in občinstvo se glasno smeje.

Dimitrov samo ugotovi:

„Nacionalsocialisti so v procesu zelo dobro razdelili vloge. Eden izjavlja, da je videl v Reichstagu van der Lubbeja. Drugi pravi, da je videl Dimitrova, tretji Popova, četrti Taneva."

Iz sodne dvorane se umikajo razkrinkane in osmešene priče — nacistični uradniki, policaji in častniki. Njih zamenja nova vrsta prič.

Priče vohuni

V sodno dvorano vstopi „priča" obtožujoče oblasti — Hinz. Sam priznava, da mu je policijski polkovnik ukazal, da sodeluje v akciji proti komunistom. Svoječasno so Hinza že razkrinkali: berlinska komunistična organizacija je ugotovila, da je nacistični agent-provokator. Na proces so ga pripeljali naravnost iz zapora, kjer prestaja kazen zaradi kaznivega dejanja. Sodišče čita dolg spisek njegovih kazni, kajti že večkrat je bil obsojen. Njemu pripisujejo tudi namero, da je hotel napasti biro za pomoč brezposelnim.

Dimitrov vstane in vpraša, zakaj sodišče dovoljuje, da kot priče nastopajo taki zločinski tipi. Predsednik sodišča mora ukazati, da Hinza odstranijo iz dvorane.

Nastopi nova priča — Grothe. Sodišče smatra, da je to zelo važna priča. Dimitrov pazljivo ogleduje pričo in kaj kmalu ugotovi, da je Grothe psihopat — duševno bolan človek. Zahteva, da se ugotovi Grothejevo duševno stanje. Zdravniška komisija potrdi ugotovitev Dimitrova.

(Se nadaljuje)

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 | Celovec, petek, 25. september 1959 | Štev. 39 (906)

Zvišanje otroških doklad v parlamentu

V petek minulega tedna je parlament zaključil svoje izredno zasedanje, h kateremu se je sestal v sredo prej. Glavni namen zasedanja je bila razprava k osnutku zakona o skladu proti neurjem in povodnim. Po krajši razpravi, kjer so bile neštete pomanjkljivosti zakona in kritizirana dosedanja površnost pri skrbi za preprečenje škode vsled neurij, je bil zakon od parlamenta soglasno sprejet.

Po zakonu bo za pomoč pri odvrnitvi nevarnosti škode vsled neurij in povodni in za pomoč po neurjih prizadetim ustvarjen poseben sklad. Svoja sredstva bo sklad črpal iz posojil, za katerih povračilo je prevzela jamstvo država. Najetje posojil je dovoljeno do skupnega zneska 1.200 milijonov šilingov. Z povračilom posojil bo država pričela leta 1961. Iz tega sklada bo predvsem financirana pospešena zgradnja hudournikov in bodo dežele in občine v ta namen lahko sprejele posojila do skupnega zneska 400 milijonov šilingov.

Na petkovi seji je parlament med drugim izvolil tudi podpredsednika svojega Računskega dvora v osebi ministerialnega svetnika dr. dipl. trg. Marschalla. **S strani SPÖ je bilo na tej seji sproženo vprašanje zvišanja otroških ali družinskih doklad za 25 šil. na otroka od 1. januarja 1960 naprej.** Poleg tega je bilo govora tudi o vprašanju zopetne vključitve starejših letnikov v gospodarski proces.

Socialisti so stavili tudi predlog za zakonito ureditev odpravnine privatnim nameščencem, ki zaradi dosežene starosti stopijo v pokoj. Doslej jim je odpravnina le pristojala, če so iz tega razloga dobili službo odpovedano, kar pa so se številni podjetniki branili in s tem silili uslužbence, da so službo sami odpovedali, s tem pa tudi zapadli pravico do odpravnine. **Socialisti sedaj zahtevajo, da mora biti odpravnina pri vstopu v pokoj plačana neglede na to, kdo odpove službo. Prav tako zahtevajo izplačilo odpravnine nameščenkam, ki odpovedo službo zaradi poročitve ali poroda.**

Umrl je dolgoletni predsednik koroškega deželnega zbora Lukas

V četrtek preteklega tedna so v Celovcu pokopali starosto SPÖ na Koroškem, Julija Lukasa. Lukas, ki je umrl v 85. letu starosti, je bil že 1907 izvoljen za državnega poslanca. Kot tak je bil eden redkih še živečih poslancev prvega od ljudstva izvoljenega parlamenta na Dunaju. Po prvi svetovni vojni je bil do 1934 predsednik koroškega deželnega zbora.

Pogreba so se poleg predstavništva stranke udeležili poslanci deželnega zbora, zastopniki vseh političnih strank, sindikalne organizacije, v kateri je umrli desetletja deloval, in oblasti.

Evropski svet išče pot iz krize

V vzdušju krize, ki je nastala vsled gospodarskega grupiranja zahodnoevropskih držav, se je v sredo minulega tedna pričelo zasedanje posvetovalne skupščine evropskega sveta v Strassburgu. Glavni namen zasedanja je bila odstranitev nasprotij med zahodnoevropskimi državami. Kakor hitro pa so se razgovori o tem pričeli, so se pokazale težave tega vprašanja v vsem svojem obsegu.

Na zasedanju so govorniki povdarjali potrebo po gospodarskem združevanju in se izjavljali proti opredeljevanju v gospodarske bloke (na eni strani EGS, na drugi območje skupnega trga sedmorice — op. ur.). Istočasno so opozarjali na težave, ki grozijo državam, ki niso vključene vsaj v enem izmed teh blokov. Po deljčasni razpravi je skupščina izdelala in odobrila predloge za evropsko gospodarsko asociacijo, da bi ne prišlo do gospodarske vojne med EGS in skupnostjo sedmorice. Te predloge bodo poslali vladam 15 držav s pozivom, da se do 15. marca prihodnjega leta izjavijo o praksi trgovanja v času od podpisa izjave do ta čas, da bo stopila v veljavo kakšna tozadevna medsebojna pogodba. Nadalje naj se v izjavi izrečejo o usoglašanju zunanjetrgovinske, gospodarske in socialne politike evropskih držav.

Posvetovalna skupščina evropskega sveta se je zelo prizadevala, da bi premostila obstoječo krizo med svojimi članicami. V koliko je tozadevno uspela, je drugo vprašanje, kajti odločilno besedo imajo vlade prizadetih držav. Kaj bodo one na priporočilo skupščine rekle, je zaenkrat še odprto vprašanje. Značilno je, da se v skupščini nemški predstavnik ni javil k besedi, navzlic temu, da je Nemčija napovedovala posredovanje med Francijo in Anglijo, ki sta v tem pogledu najbolj sprti. Značilno je končno tudi, da je bilo angleško zastopstvo na zasedanju le maloštevilno.

*

Zasedanja posvetovalne skupščine evropskega sveta se je za Avstrijo udeležil državni tajnik dr. Gschnitzer, ki je izjavil, da se bo Avstrija strinjala z vsakim ukrepom, ki bo dovedel do evropskega gospodarskega sodelovanja. Gschnitzer pa je zasedanje izkoristil tudi za to, da je tam govoril o vprašanju Južne Tirolske. Po njegovem govoru je skupščina sklenila ustrezno priporočilo. Avstrija je s tem dosegla, da je postalo to vprašanje mednarodno vprašanje in je o njem že v ponedeljek govoril tudi zunanji minister Kreisky ob priložnosti politične debate glavne skupščine OZN.

Zasedanje OZN v senci srečanja Hruščev - Eisenhower

Letošnja generalna skupščina OZN je začela svoje zasedanje v senci obiska Hruščeva v ZDA. Če ne bi imel Hruščev v petek pred skupščino svojega govora za razorožitev in proti tekmovanju v oboroževanju, bi šel svet preko prvih dni njenega zasedanja.

V začetku je skupščina izvolila predsednika sedanjega zasedanja v osebi 76 letnega peruškega diplomata dr. Andresa Belaunde, za predsednika svojega političnega odbora pa stalnega avstrijskega delegata pri OZN, veleposlanika dr. Franca Matscha. Ko je skupščina sprejela predlog, da se postavi alžirsko vprašanje na dnevni red zasedanja in ko je ponovno odklonila indijski predlog o sprejemu LR Kitajske v OZN ter rešila nekaj drugih vprašanj, je prešla na splošno politično debato, v kateri je avstrijski zunanji minister dr. Kreisky govoril o Južni Tirolski.

Minuli ponedeljek pa je zunanji minister Gromiko predložil noto SZ, ki od skupščine zahteva, da obravnava sovjetsko deklaracijo o razorožitvi kot zelo nujno vprašanje.

V Laosu nič novega

Štiričlanski odbor Varnostnega sveta OZN je v sredo minulega tedna prispel v Laos, da prouči tamošnji položaj in vzroke nemirov ter sestavi predloge ukrepov za normalizacijo položaja. SZ pa je istočasno zahtevala sklicanje mednarodne komisije za Laos, v kateri bi sodelovale države, ki so sodelovale pri proučevanju položaja v Indokini leta 1954.

Med tem pa so po izjavi ministra za informacije laoške vlade nemiri potihnili. Zato je odbor VS OZN najprej pričel s proučevanjem vladnega poročila, ki trdi, da je DR Vietnam zapletena v upor v severovzhodnem delu Laosa. Vlada Vietnama pa dolži vlade kraljevine Laos in ZDA, da kršita sklepe ženevske konference, s čimer ogrožata mir v Indokini in v jugovzhodni Aziji. Pravi vzrok nemirov in upora v Laosu pa bo le neizmerna beda, v kateri živi laoško ljudstvo ter njegova zahteva po zboljšanju svojega socialnega položaja. To pa vladni krogi in prenapeti zapadnjaki že takoj imenujejo komunistično invazijo. Ker ožji odbor VS OZN v vladnem poročilu ni mogel najti kakršnih koli dokazov o komunistični invaziji, je od vlade zahteval dokaza za to trditev, ki jih pa ta doslej še ni predložila.

Opozorilo rentnikom

Zavod za starostno zavarovanje delavcev prosi vse rentnike, da pri vsaki želji po informacijah, ki jih iščejo v Grazu ali v pisarni v Celovcu, kolodvorska cesta 59, predložijo zadnje potrdilo o prejemu rente.

Zavarovanci, ki pridejo k zavodu ali v njegovo pisarno v Celovcu, da bi vložili prošnjo za rento, naj prinesejo seboj vse osebne dokumente, predvsem pa listine, iz katerih so razvidne njihove zaposlitve in obdobja, ko so bili socialno zavarovani.

Sadna drevesca, veliko cenejša in močnejša kot drugod, Vam nudi drevesnica Polzer, p. Št. Vid v Podjuni.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 26. september:

I. program: 8.00 Fantje, veseli bodite — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 Sedem dni Koroška — 16.20 Mladinska oddaja — 17.10 Zabavna glasba — 17.40 Zveneči alotrio — 18.15 Strah ima velike oči — slušna igra (slov.) — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Pisan večerni program.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.15 Jutranji koncert — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.15 Ti in žival — 10.00 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 14.00 Glasba nima meja — 14.30 Vesela koroška dežela — 15.00 Zabavna glasba — 17.10 Lepa pesem — 19.30 Operni koncert — 21.10 Sopran, Tenor in Bufopar.

Nedelja, 27. september:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 6.50 Naš domači vrt — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Kmetijska oddaja — 9.00 Jutranje melodije — 11.00 Nedeljska glasbena promenada — 11.30 Veselo pa'je, veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Plesna glasba — 19.30 Športna poročila — 19.45 Nekaj za dobro voljo — 20.10 Kriminalna slušna igra — Kdo je storilec? — 21.00 Oskar Straussove melodije.

II. program: 6.10 Vesele melodije — 7.05 Veseli začetek — 8.15 Popevke — lepa obnašanje — 9.00 Operni koncert — 10.05 Dunajski zajtrk z glasbo — 14.45 Operetni koncert — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke — 19.10 Za dobro voljo — 20.00 Operni koncert.

Ponedeljek, 28. september:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Vedno veseli in neugnani (slov.) — 14.45 Prav za vas — 16.00 Adolf Vancura — Melodije — 16.30 Koncertna ura — 17.55 Za ženo in družino (slov.) — 18.20 Za Vas? — Za vse — 18.55 Športna poročila — 20.30 Prav ima — 21.00 Zabavna glasba.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otroške pesmi — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Glasba za delopust — 19.30 Opera od Chr. Willibald Gluck — 20.30 Glasba iz treh stoletij.

Torek, 29. september:

I. program: 8.05 Ljudstvo igra — 8.45 Ven v svet — 14.00 Poročila, objave. Rrdeče, rumeno zeleno. (slov.) — 14.45 Prav za Vas — 15.15 Glasbeno kramljanje — 16.00 Staro in novo — 16.30 Koncertna ura — 18.30 Deset minut za Vas — 18.55 Športna poročila — 19.00 Ljuba mamica — 19.15 Pestro mešano — 19.30 Pod eno odejo.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Avstrijska zabavna glasba — 18.00 Samo zate — — 19.30 Za tiste, ki so ostali doma — 20.00 Popevke — 21.00 Brati onstran meje.

Sreda, 30. september:

I. program: 8.00 Da, to je moja melodija — 14.00 Poročila, objave. Pet minut za čebelarje. Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Popevke — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Glasba ki nam dopade — 17.55 Lušino je na planini — 18.55 Športna poročila — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Življenje polno glasbe: Werner Eisbrenner — 21.00 Leteča preproga.

II. program: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 10.15 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otroška ura — 16.30 Popevke — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Ura pesmi — 18.00 Zabavna glasba — 19.30 „Ona in Ti" slušna igra — 21.00 Lepe melodije.

Četrtek, 1. oktober:

I. program: 8.00 Zveneče pla'no — 14.00 Poročila, objave. Melodije iz operete „Ptičar" (slov.) — 14.30 Prav za Vas — 16.00 Pri tebi je vedno lepo — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Kulturne vesti — 18.15 Delavska zbornica — 18.30 Mladinska oddaja — 20.15 Oddaja za lovce — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 10.15 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Majhen koncert — 16.00 Ženska oddaja — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.10 Kulturne vesti — 18.00 Plesna in zabavna glasba — 21.00 Operni koncert.

Petek, 2. oktober:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 14.00 Poročila, objave. Nekoč in danes (slov.) — 16.00 Glasba od Nica Dostala — 16.30 Koncertna ura — 18.10 Prosti čas je dragocen — 18.55 Športna poročila — 19.50 Pestro mešano — 20.15 „Smrtna laž" slušna igra — 21.35 Majhen koncert.

II. program: 6.05 Mladi glas — 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 10.15 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otroška ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Veseli sprehod not — 19.30 Ljudske viže — 20.00 Pozdrav iz Dunaja — 20.45 Halo! Tenagerji! — 21.15 Lepi glasovi — lepe pesmi.

Televizijski program

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 27. 9.: 16.15 Eurovizija iz Rima — 17.30 Za mladino — 18.10 Za družino: Pogled v deželo — 18.30 Slaščice iz vsega sveta — 19.50 Najmrzlejša točka sveta, film — 20.20 „Megla".

Ponedeljek, 28. 9.: 19.30 „Inspektor Garret", kriminalna igra — 20.00 Gledališki prenos — 22.00 Aktualni šport.

Sreda, 30. 9.: 17.00 Oddaja za otroke — 17.45 Za družino — 19.30 Očka je najboljši — 20.20 „Zlati zvok" — 20.45 „Soledad" — Colette Audry.

Četrtek, 1. 10.: 19.30 Šport — 20.20 Prenos iz nemške televizije: Klic brez odmeva.

Petek, 2. 10.: 19.30 „Enaindvajset — Kdo ve več?" — 20.20 Parada humorja.

Sobota, 3. 10.: 19.30 Kaj vidimo novega? — 20.20 Prenos iz nemške televizije: Prusi prihajajo!

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00

Sobota, 26. september:

5.00 Dobro jutro! — 8.05 Straussovi valčki — 8.40 Mladina poje — 9.45 Havajski napevi — 10.10 Priljubljene popevke — 11.00 Zabavni zvoki — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pesmi iz Dalmacije in Istre — 13.30 Pisani zvoki iz Dravskega polja — 14.35 Voščila — 15.30 Lahka glasba — 16.00 S knjižnega trga — 17.10 V razvedrilo in zabavo — 18.15 Melodije za vse — 18.45 Okno v svet — 20.00 Zabaven sobotni večer — 21.00 Ritmi za prijeten konec tedna.

Nedelja, 27. september:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 6.45 Vedri zvoki — 7.35 Popevke za dobro jutro — 8.45 Slovenske narodne pesmi — 9.10 Zabavna matineja — 10.30 Naš koncert za letoviščarje — 11.00 Revija popevk — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 16.40 Poje komorni zbor Radia Ljubljana — 20.00 Revija zabavnih ritmov — 21.00 Šport'na poročila.

Ponedeljek, 28. september:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Domači napevi izpod zelenega Pohorja — 8.40 Operetna in lahka glasba — 9.30 Za ljubitelje popevk — 11.00 Harfa v ritmu — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Sedem pevcev — sedem popevk — 13.30 Venček narodnih in domačih viž — 14.55 V vedrem tonu — 15.30 Iz filmov in glasbenih revij — 16.00 Listi iz domače književnosti — 16.20 Operne melodije — 17.10 Srečno vožnja! — 18.00 Družinski pogovori — 18.10 Umetne in narodne pesmi — 20.00 Novosti iz arhiva zabavne glasbe.

Torek, 29. september:

5.00 Jutranji glasbeni spored — 8.05 Oddaja za otroke — 9.00 Glasbene razglednice — 10.10 Na vrtiljaku zabavnih zvokov — 11.00 Za dom in žene — 11.15 Dopoldanski koncert — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 August Stanko igra na harmoniko — 12.40 Album zabavnih melodij — 13.50 Godba na pihala — 14.35 Voščila — 15.30 Operne overture — 16.00 Novosti na knjižni polici — 16.20 Izbrali smo za Vas — 17.10 Čarobne strune — 18.45 Kulturni globus — 20.30 „Neznana mojstrovina" — radijska igra.

Sreda, 30. september:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Igra zabavni orkester — 9.00 Radi bi Vam ustregli — 10.10 Panorama vedrih melodij — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Vrsta popularnih operni arij — 14.10 Od popevke do popevke — 16.00 Naši popo'niki na tujem — 16.20 Zabavna ruleta — 17.10 „Utrgaj mi še rožico . . ." — 17.30 Z evropskimi plesnimi orkestri — 18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih — 20.00 Revija zabavne glasbe.

Četrtek, 1. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Oddaja za cicibane — 9.00 Popevke se vrstijo — 10.10 Majhni zabavni ansambli — 11.00 Hammond orgle v ritmu — 11.50 Za dom in žene — 12.00 Alpski zvoki — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Narodni in domači napevi — 13.50 Trio orglic Andreja Blumauerja — 14.35 Voščila — 15.30 Lahka glasba — 16.20 Koncert po željah — 17.10 Od tu in tam — 18.45 Utrip modernega sveta — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 2. oktober:

5.00 Dobro jutro — 8.40 Vedri zvoki — 9.45 Z modrih Havajev — 11.35 Priljubljene popevke — 12.00 Otroci pozdravljajo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Klavir v ritmu — 14.10 Valčki z domačo motivika — 16.00 Športna reportaža — 16.20 Melodije a la carte — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 15 minut z Anico Zubovič — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.